

उद्योजकांसाठी शासकीय योजनांचा खजीना ..

मराठी उद्योजकांसाठी
सर्व शासकीय योजना व
शासकीय योजनांची सखोल
माहिती

कींमत 89.00 फक्त

BY SACHIN IWALE

अनुक्रमाणिका

१. जिल्हा उद्योग केंद्राच्या योजना	2-13
१.१) पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (पीएमईजीपी)	
१.२) बीज भांडवल योजना (एसएमएस)	
१.३) जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना	
२. विविध शासकीय/ निमशासकीय महामंडळ योजना	14-51
१) वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ	
२) अण्णा भाऊ साठे विकास महामंडळाच्या योजना	
३) मौलाना आजाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ	
४) महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ	
५) महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्तीय आणि विकास महामंडळ	
६) महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त व विकास महामंडळ	
७) संत रोहिदास चार्मोद्योग आणि चर्मकार विकास महामंडळ	
८) अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास कार्यक्रम	
३. मुद्रा बँक योजना	52-53
४. पशुसंवर्धन विभाग योजना	54-58
५. कृषि उद्योजकता विकास योजना	59-65

प्रकरण १.

जिल्हा उद्योग केंद्राच्या योजना

सुशिक्षित बेरोजगारांना रोजगार मिळण्याचे दृष्टिने जिल्हा उद्योग केंद्रामार्फत सुधारीत बीज भांडवल योजना, जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना, उद्योजकता विकास प्रशिक्षण कार्यक्रम आणि पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम राबविले जातात.

सोशल जस्टिस विभाग, महात्मा फुले अनुसूचित जाती विकास महामंडळ, वसंतराव नाईक व्हीजे / एनटी विकास महामंडळ यासारख्या विविध राज्य सरकारी विभाग / कॉरपोरेशन इत्यादीद्वारे अंमलबजावणी असंख्य योजना आहेत. या विभागाव्यतिरिक्त, जिल्हा विभागाच्या जिल्हा उद्योग केंद्राद्वारे उद्योग संचालनालय मुंबईचे मुंबई मेट्रोपॉलिटन क्षेत्र, उद्योगाचे स्तर आणि संयुक्त निदेशक, पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (पीएमईजीपी), बीज भांडवल योजना आणि बेरोजगार तरुणांसाठी जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना लागू करते.

मुख्यतः तीन योजना आहेत उदा. पीएमईजीपी, बीज भांडवल योजना आणि बेरोजगार तरुणांसाठी उद्योग संचालनालय द्वारा अंमलबजावणी जिल्हा उद्योग कर्ज योजना. या योजनांचे संक्षिप्त वैशिष्ट्य खाली वर्णन केले आहे: -

१.१) पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (पीएमईजीपी)

परिचय

केंद्र शासनाने पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम योजना आणि ग्रामीण रोजगार निर्मिती योजना या दोन योजना एकत्रित करून पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (पीएमईजीपी) १५ ऑगस्ट २००८ पासून जाहीर केली आहे. सदर योजनेचा मुख्य उद्देश हा स्वयंरोजगार उभारणीस प्रोत्साहन देण्यासाठी सुलभ तत्वावर भांडवल उभारणी करून देणे हा आहे. राज्यात राष्ट्रीयकृत बँकां मार्फत सदर योजनेअंतर्गत अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते. यासाठी खादी ग्रामोद्योग आयोग, खादी ग्रामोद्योग मंडळ व जिल्हा उद्योग केंद्र या तीन यंत्रणेमार्फत योजनेची अंमलबजावणी करण्यात येते. राज्य खादी ग्रामोद्योग आयोग, मुंबई सदर योजनेसाठी नोडल एजन्सी म्हणून काम करते.

योजनेअंतर्गत सुविधा

उत्पादित उद्योग घटकांना कमाल □ २५ लाखापर्यंत तसेच व्यवसाय-सेवा उद्योग घटकांना कमाल □ १० लाखापर्यंतचे अर्थसहाय्य बँकामार्फत केले जाते. उद्योग घटकास ५ ते १० टक्के रक्कम स्वगुंतवणूक करावी लागते. बँकेचा कर्ज समभाग ९० ते ९५ पर्यंत असतो. संक्षिप्त विवरण खालीलप्रमाणे आहे.

प्रवर्ग	लाभार्थ्याचे भांडवल	मार्जीन मनी (अनुदान)	
		शहरी भागासाठी	ग्रामीण भागासाठी
सर्वसाधारणगट	१०%	१५%	२५%
अनु.जाती / जमाती / इतर मागासवर्गीय जाती / अल्पसंख्याक / माजीसैनिक / महिला/ अपंग	५%	२५%	३५%

पात्रता अटी

योजनेअंतर्गत पात्रता अटी:

- अर्जदाराचे वय कमीत कमी १८ पूर्ण असावे.
- उत्पन्नाची अट नाही.
- योजनेअंतर्गत रक्कम □ ५ ते २५ लाखापर्यंतचा लाभ घेण्यासाठी अर्जदाराचे शिक्षण किमान ८ वी पास असणे अनिवार्य आहे.
- वैयक्तिक लाभार्थी, स्वयंसहायता बचत गट, सहकारी सोसायट्या, उत्पादीत सह सोसायटी, चॅरीटेबल ट्रस्ट इ. सदर योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र आहेत.
- सदर योजनेअंतर्गत फक्त नवीन प्रकल्पाकरिताच अर्थसहाय्य केले जाते. यापूर्वी स्थापित घटकांना लाभ घेता येत, नाही.

- योजनेचा लाभ मिळण्यास पात्र होण्यासाठी लाभार्थीने किंवा त्याच्या कुटुंबातील इतर सदस्यांनी यापूर्वी इतर कोणत्याही शासकीय अनुदानाचा लाभ घेतलेला नसावा. त्याचप्रमाणे ते कोणत्याही बँकेचे थकबाकीदार नसावे.

अंमलबजावणी

सदर योजनेसाठीचा यंत्रणेनिहाय लक्षांक व मार्जिन मनी निधी केंद्र शासनाकडून खादी ग्रामोद्योग आयोग या नोडल एजन्सीकडे प्राप्त होतो. नोडल एजन्सीमार्फत सदर प्रकल्प लक्षांक व मार्जिन मनी निधी प्रत्येक यंत्रणेला वाटप केला जातो. यंत्रणेमार्फत त्यांच्या अधिपत्याखाली असलेल्या सर्व जिल्हा कार्यालयास लक्षांक वाटप करण्यात येतो.

संबंधित जिल्हा कार्यालयामार्फत जिल्ह्यास दिलेल्या लक्षांकाच्या दीड ते दोन पट अर्ज स्विकारण्यात येतात. प्राप्त अर्जांची छाननी योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार केली जाते. सर्व प्रस्तावास e-tracking ID क्रमांक दिला जातो. पात्र ठरलेले अर्ज जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली गठीत केलेल्या जिल्हा कार्यबल समितीच्या शिफारशीने संबंधित जिल्हा स्तरीय बँकेकडे पाठविले जातात. बँकेने कर्ज मंजूर केल्यानंतर व लाभार्थीने आवश्यक कागदपत्रांची प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर बँक लाभार्थ्यास कर्जवितरण करते. बँक कर्ज परतफेडीचा कालावधी ३-७ वर्षांपर्यंतचा असतो. बँक कर्जाचा व्याजदर प्रचलित दराप्रमाणे (Normal interest) असतो. कर्ज मंजूरीनंतर व वाटपापूर्वी लाभार्थ्यास संबंधित व्यवसायाचे उद्योजकीय प्रशिक्षण (EDP Training) घेणे अनिवार्य आहे. लाभार्थ्यास कर्जाचा पहिला हप्ता वाटप केल्यानंतर नोडल बँकेत मार्जिन मनी अनुदानासाठी प्रकरण पाठविले जाते. तदनंतर मार्जिन मनी (अनुदान) नोडल बँकेकडून कर्ज देणा-या बँकेस वितरीत करण्यात येते.

वितरीत करण्यात आलेले मार्जिन मनी (अनुदान) लाभार्थीचे नावे ३ वर्षाकरिता टिडीआर (टर्म डिपॉझिट रिसीट) मध्ये डिपॉझिट करण्यात येते. तीन वर्षांनंतर आवश्यक ती खात्री केल्यानंतर मार्जिन मनी रक्कम कर्ज खात्यात वळती केली जाते. याप्रकारे लाभार्थीस त्याच्या उद्योग व्यवसायासाठी कर्ज सुविधा तसेच अनुदान सुविधा उपलब्ध करण्यात येते.

एफ.ए.क्यू- पंत प्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम (PMEGP)

सदर योजनेचा लाभ घेण्याची प्रक्रिया कशी आहे?

सदर योजनेची अंमलबजावणी राज्यातील सर्व जिल्हा उद्योग केंद्र , खादी ग्रामोद्योग आयोग, महाराष्ट्र राज्य खादी व ग्रामोद्योग मंडळ यांचेमार्फत जिल्ह्यास लक्षांक प्राप्त झाल्यानंतर दरवर्षी साधारणतः एप्रिल महिन्यात कालबद्ध कार्यक्रमप्रणालीने सुरु होते. संबंधित जिल्हा कार्यालयामार्फत जिल्ह्यास दिलेल्या लक्षांकानुसार अर्ज स्विकारण्यात येतात. योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार प्राप्त अर्जांची छाननी केली जाते. व सर्व अर्जांना ई-ट्रेकिंग नंबर दिला जातो. छाननीत पात्र ठरलेले अर्ज जिल्हाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली गठीत केलेल्या जिल्हा कार्यबल समितीपुढे मंजूरीसाठी ठेवले जातात. मंजूर झालेले अर्ज जिल्हा स्तरीय राष्ट्रीयकृत बँकेकडे पाठविले जातात. बँकेने कर्ज मंजूर केल्यानंतर व लाभार्थीने आवश्यक कागदपत्रांची प्रक्रिया पूर्ण केल्यानंतर तसेच उद्योजकीय प्रशिक्षण (EDP) घेतलेले प्रमाणपत्र संबंधित बँकेस सादर केल्यानंतर बँक लाभार्थ्यास कर्जाचा पहिला हप्ता वाटप करते. व देय अनुदान (मार्जिन मनी) तत्सम नोडल बँकेकडून मागवून घेते.

पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम योजनेचा लाभ घेण्याकरिता सर्वसाधारण आवश्यक पात्रता काय असावी?

1. अर्जदाराचे वय कमीत कमी १८ पूर्ण असावे.
2. उत्पन्नाची अट नाही.
3. योजनेअंतर्गत रक्कम □ ५ ते २५ लाखापर्यंतचा लाभ घेण्यासाठी अर्जदाराचे शिक्षण किमान ८ वी पास असणे अनिवार्य आहे.
4. वैयक्तिक लाभार्थी, स्वयंसहायता बचत गट, सहकारी सोसायटी, उत्पादीत सह सोसायटी, चॅरीटेबल ट्रस्ट इ. सदर योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र आहेत.
5. सदर योजनेअंतर्गत फक्त नवीन प्रकल्पाकरिताच अर्थसहाय्य केले जाते. यापूर्वी स्थापित घटकांना लाभ घेता येत, नाही.
6. योजनेचा लाभ मिळण्यास पात्र होण्यासाठी लाभार्थीने किंवा त्याच्या कुटुंबातील इतर सदस्यांनी यापूर्वी इतर कोणत्याही शासकीय अनुदानाचा लाभ घेतलेला नसावा. त्याचप्रमाणे ते कोणत्याही बँकेचे थकबाकीदार नसावे.

या योजनेचा लाभ घेण्याकरिता अर्ज कोठे व कसा करावा?

पंतप्रधान रोजगार निर्मिती कार्यक्रम ही योजना केंद्र शासन पुरस्कृत असून राज्यात खादी व ग्रामोद्योग आयोग (ग्रामीण भागात) , महाराष्ट्र राज्य खादी व ग्रामोद्योग मंडळ (ग्रामीण भागात) व जिल्हा उद्योग केंद्र (शहरी व ग्रामीण भाग) या तीन यंत्रणेमार्फत राबविण्यात येते. या योजनेचा लाभ घेण्याकरिता ठरवून दिलेल्या कालावधीत अर्जदार ऑनलाईन www.pmegp.in किंवा www.kvic.org.in या वेबसाईटवर अर्ज भरू शकतो. त्याचप्रमाणे या तिन्ही यंत्रणेच्या कार्यालयात निश्चित केलेल्या कालबद्ध कार्यक्रमानुसार योजनेचे अर्ज वाटप केले जातात व स्विकारले जातात.

या योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यास कशाप्रकारे व किती अर्थसहाय्य उपलब्ध होईल याबाबत माहिती मिळेल काय?

सदरची योजना राज्यात सर्व जिल्ह्यातील राष्ट्रीयकृत बँकेच्या सहाय्याने राबविली जाते. योजनेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार तसेच लाभार्थीच्या व्यवसाय निवडीच्या पात्रतेनुसार कर्जप्रकरण मंजूर/ नामंजूर करण्याचे अधिकार कर्ज पुरवठा करणा-या बँकेला आहे. योजनेअंतर्गत सेवा उद्योग प्रकल्पाकरिता कमाल कर्ज रक्कम ₹ १० लाख व उत्पादन प्रकल्पाकरिता कमाल कर्ज रक्कम ₹ २५ लाख पर्यंतचे कर्ज बँकेमार्फत भारतीय रिझर्व्ह बँकेच्या मार्गदर्शक तत्वानुसार चालू व्याजदराने मंजूर केले जाते. कर्जाची परतफेड ३ ते ७ वर्षांमध्ये करावयाची आहे.

या योजनेमध्ये शासनातर्फे कशाप्रकारे व किती अनुदान देय आहे?

या योजनेमार्फत प्रवर्गानिहाय खालीलप्रमाणे अनुदान देय आहे.

प्रवर्ग	लाभार्थ्याचे स्वतःचा हिस्सा	मार्जीन मनी (अनुदान) बँकेने एकुल मंजूर केलेल्या प्रकल्प किंमतीवर	
	--	शहरी भागासाठी	ग्रामीण भागासाठी
सर्वसाधारणगट	१०%	१५%	२५%

अनु.जाती / जमाती / इतर मागासवर्गीय

जाती / अल्पसंख्याक / माजीसैनिक /

५%

२५%

३५%

महिला/अपंग

वाटप करण्यात आलेली मार्जिन मनीची रक्कम (अनुदान) लाभार्थीच्या नांवे तत्सम कर्जपुरवठा करणा-या बँकेत ३ वर्षाकरिता टिडीआर (टर्म डिपॉझिट रिसीट) मध्ये डिपॉझिट करण्यात येते. सदर रकमेवर व्याज दिले जात नाही. तसेच तेवढ्याच रकमेवर व्याज आकारले जात नाही. कर्ज वाटपानंतर कमीत कमी तीन वर्षे लाभार्थीने आपला उद्योग व्यवसाय यशस्वीपणे चालविणे आवश्यक आहे. तीन वर्षांनंतर त्रयस्थ संस्थेमार्फत घटकाची भौतिक तपासणी केली जाते. व त्या तपासणीच्या समाधानकारक अहवालाच्या आधारेच अनुदानाची रक्कम लाभार्थ्यास अदा करण्यात येते. तीन वर्षांपर्यंत जर लाभार्थीने व्यवसाय सुरु न केल्यास, व्यवसाय बंद केल्यास, बँकेचे थकबाकीदार झाल्यास, इत्यादी परिस्थितीत लाभार्थ्यास अनुदानाचा थेट लाभ देता येत नाही.

ह्या योजनेतर्गत महिला व मागासवर्गीय, अपंग, अल्पसंख्याक लाभार्थ्यास काही विशेष सवलती/ आरक्षण/ प्राधान्य देण्यात आले आहे काय?

ही योजना केंद्र शासन पुरस्कृत असून त्यामध्ये अनुसूचित जाती प्रवर्गाकरिता-१५%, अनु. जमाती प्रवर्गाकरिता- ७.५%, इतर मागासवर्गीस प्रवर्गास -२७% व महिला लाभार्थ्यास-३०%, अपंग लाभार्थ्यास- ३% व अल्पसंख्याक गटास ५% लाभ आरक्षित आहे.

या योजनेत लाभ घेण्याकरिता व्यवसाय व लघु उद्योगाची यादी तयार करण्यात आली आहे काय?

1. खनिज संपत्तीवर आधारीत उद्योग
2. वन संपत्तीवर आधारित उद्योग
3. कृषी व अन्न प्रक्रिया उद्योग
4. पॉलीमर व रसायनांवर आधारीत उद्योग
5. ग्रामीण अभियांत्रिकी तसेच अपारंपारिक उर्जेवर आधारीत उद्योग

6. वस्त्रोद्योग
7. सेवा उद्योग या व्यवसायाकरिता लाभ देण्यात येतो. तसेच मद्याशी संबंधित उद्योग, मांस, मच्छी, पशुपालन, वराहपालन, शेती लागवड, रिक्षा, टेम्पो, वाहन व्यवसाय, कुक्कुटपालन, पान-तंबाखू, गुटखा सारखे उत्पादन अथवा व्यवसाय, पर्यावरण घातक असलेला कोणताही उद्योग अथवा व्यवसाय इ. व्यवसायाकरिता लाभ देण्यात येत नाही.

एखाद्या व्यक्तीने यापूर्वी शासनाच्या विविध योजनांतर्गत कर्ज घेतले असल्यास तो या योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र आहे का?

यापूर्वी शासनाच्या एखाद्या कर्ज - अनुदानित योजनेचा लाभ घेतलेला असल्यास ती व्यक्ती किंवा त्याचे कुटुंब सदर योजनेचा लाभ घेण्यास पात्र ठरत नाही.

१.२) सुधारित बीज भांडवल योजना (एसएमए):

परिचय

सुशिक्षित बेरोजगारांना बीज भांडवल अर्थसहाय्य देण्याची योजना सन १९७२-७३ पासून अंमलात आहे. बेरोजगार व्यक्तींना उद्योग, सेवा उद्योग, व्यवसाय याद्वारे स्वयंरोजगार उभारण्यासाठी आवश्यक असलेले वित्तीय संस्थेकडील अर्थसहाय्य मिळविण्यासाठी बीज भांडवल उपलब्ध करून देणे हा या योजनेचा हेतू आहे.

शासन निर्णय, उद्योग , ऊर्जा व कामगार विभाग , क्र.इपीपी-२००७/(११९८)/उ-७ दिनांक १८ मे २००७ नुसार खालीलप्रमाणे धोरणात्मक बदल करण्यात आलेले आहेत:

1. प्रकल्प मर्यादा □ २५.०० लाखा पर्यंत आहे.
2. बीज भांडवल कर्जाची कमाल मर्यादा □ ३.७५ आहे.
3. बँक कर्ज ७५ टक्के.
4. रुपये दहा लाखांपेक्षा कमी प्रकल्प खर्च असलेल्या प्रकल्पांमध्ये बीज भांडवल कर्जाचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे राहील:
 - सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभ धारकांसाठी - १५ टक्के.

- अनु.जाती / जमाती, अपंग, विमुक्त व भटक्या जाती / जमाती आणि इतर मागासवर्गीय उमेदवारांना - २० टक्के.
5. बीज भांडवल सहाय्यावर आकारावयाचे व्याज. बीज भांडवलाची रक्कम मृदु कर्ज (सॉफ्ट लोन) म्हणून द.सा.द.शे ६% व्याजाने देण्यात यावे.
 6. बीज भांडवल कर्जाच्या रक्कमेची विहित कालावधीत परतफेड करण्यात आली नाही तर थकित राककमेवर द.सा.द.शे. १ टक्के दंडनीय व्याज आकारण्यात येईल.
 7. बीज भांडवल कर्जाच्या रक्कमेची विहित कालावधीत परतफेड करणाऱ्या लाभार्थींना ३ टक्के रिबेट देण्यात येईल.
 8. शासन निर्णय , १५ सप्टेंबर २००३ अनुसार कर्जदाराने थकित मुद्दल व व्याज एकरक्कमी भरणा केल्यास त्यास दंडनीय व्याज माफ आहे. अशा प्रकरणांमध्ये द.सा.द.शे. १ टक्के दराने दंडनीय व्याज आकारण्यात येणार आहे व वरील व्याज पूर्वलक्षी प्रभावाने दिनांक १ ऑक्टोबर १९९३ पासूनच्या सर्व चालू प्रकरणांना लागू आहे.
 9. सदर योजना वाहन व्यवसाय, व्यापार व उद्योगांसाठी लागू आहे.
 10. कर्जाची परतफेड ७ वर्षांच्या आत करावयाची असून सुरुवातीची ३ वर्ष विलंबावधी (वाहनांसाठी ६ महिने) निश्चित करण्यात येईल.

पात्रता:

स्थानिक बेरोजगार व्यक्ती किंवा व्यक्तींचा समूह पूर्ण करणे:

1. वय गट: 18 ते 50 वर्षे
2. पात्रता: पदवी. VII पास
3. गेल्या 15 वर्षांपासून महाराष्ट्रात स्थलांतरित.

एफ. ए. क्यू - सुधारित बीज भांडवल योजना (एसएमएस)

शासन सुशिक्षित बेरोजगारांसाठी बरेच काही करते असे नेहमी वर्तमानपत्रात वाचावयास मिळते.ही योजना म्हणजे नक्की काय आहे?

सुशिक्षित बेरोजगार व्यक्तींना त्यांचा स्वतःचा उद्योग, सेवाउद्योग, व्यवसाय याद्वारे उभारण्यासाठी आवश्यक असलेले वित्तीय संस्थेकडील अर्थ सहाय्य मिळविण्यासाठी स्वतःचे बीज भांडवल उभे करण्याइतकी आर्थिक कुवत असतेच असे नाही. हे बीज भांडवल उभे करण्यासाठी प्रकल्प खर्चाच्या १५ % ते २०% बीज भांडवल उपलब्ध करून देण्याचा या योजनेचा हेतू आहे. सुशिक्षित बेरोजगारांना बीज भांडवल अर्थसहाय्य देण्याची योजना १९७२-७३ पासून अंमलात आहे. या योजनेमध्ये सुधारणा करून १९९३ पासून नविन योजना लागू करण्यात आली आहे. सुशिक्षित बेरोजगार व्यक्तींनी नोकऱ्या मिळविण्याच्या मागे न लागता स्वयंरोजगाराच्या संधी शोधण्यात व त्यायोगे इतरांना आपल्या प्रकल्पात रोजगार मिळवून द्यावा हा सदर योजनेमागील शासनाचा हेतू आहे.

या योजनेचा लाभ घेण्यास कोण पात्र ठरतात? तसेच बीज भांडवलाची मर्यादा व त्यातील उद्योजकांचा सहभाग याबाबत मार्गदर्शन होईल का?

१८ ते ५० वर्ष या वयोगटातील कमीत कमी ७ वी पास तसेच महाराष्ट्राचा किमान १५ वर्षांचा अधिवास असणारी स्थानिक व्यक्ती या योजनेचा लाभ मिळण्यास पात्र ठरतात. अर्जदाराच्या अंगभूत अशा विशेष कला कौशल्याच्या आधारावर शैक्षणिक पात्रता शिथिल करण्याचे अधिकार उद्योग संचालनालयाच्या विभागीय अधिकाऱ्यांना प्रदान केलेले आहेत. वरील पात्रतेखेरीज सेवायोजना कार्यालयात नोकरीसाठी नांव नोंदविलेले असणे आवश्यक आहे. नोकरी करणारा उद्योजकही बीज भांडवलासाठी अर्ज करू शकतो. परंतु बीजभांडवल वाटपापूर्वी त्याने नोकरीचा राजिनामा देणे व तसे मालकाकडून हमीपत्र आणणे आवश्यक आहे. तसेच व्यवसाय करीत असलेला, पूर्वी व्यवसाय केलेला परंतु सध्या व्यवसाय बंद असलेला उमेदवार या योजनेअंतर्गत सुशिक्षित बेरोजगार समजला जात नाही.

शासन निर्णय, उद्योग, ऊर्जा व कामगार विभाग , क्र.इपीपी-२००७/(११९८)/उ-७ दिनांक १८ मे २००७ नुसार खालीलप्रमाणे धोरणात्मक बदल करण्यात आलेले आहेत:

१. रुपये दहा लाखांपेक्षा कमी प्रकल्प खर्च असलेल्या प्रकल्पांमध्ये बीज भांडवल कर्जाचे प्रमाण पुढीलप्रमाणे राहील:
 - सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभ धारकांसाठी - १५ टक्के.
 - अनु.जाती / जमाती, अपंग, विमुक्त व भटक्या जाती / जमाती आणि इतर मागासवर्गीय उमेदवारांना - २० टक्के.
२. प्रकल्प मर्यादा □ २५.०० लाखा पर्यंत आहे.

3. बीज भांडवल कर्जाची कमाल मर्यादा □ ३.७५ आहे.

4. बँक कर्ज ७५ टक्के.

या योजनेमध्ये व्याजाचा दर किती आहे?

बीज भांडवल सहाय्यावर बीज भांडवलाची रक्कम मृदू कर्ज (सॉफ्ट लोन) म्हणून द.सा.द.शे. ६% व्याजाने देण्यात येते.

बीज भांडवल कर्जाच्या रक्कमेची विहित कालावधीत परतफेड करण्यात आली नाही तर थकित रक्कमेवर द.सा.द.शे. १ % दंडनीय व्याज आकारण्यात येईल.

बीज भांडवल कर्जाच्या रक्कमेची विहित कालावधीत परतफेड करणाऱ्या लाभार्थींना व्याजाच्या रक्कमेत ३ टक्के रिबेट देण्यात येईल.

या योजनेचा लाभ घेण्यासाठी अर्ज कोठे व कसा करावयाचा आहे? तसेच बीज भांडवल

उद्योजकांपर्यंत कशा तऱ्हेने पोहोचते?

योजनेचा लाभ घेऊ इच्छिणाऱ्यांनी बीज भांडवलासाठीचा विहित नमुन्यातील अर्ज जिल्हास्तरावर जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयाकडे करावा. तसेच मुंबई व मुंबई उपनगरे येथील अर्जदारांनी उद्योग सह संचालक (मुंप्रावि), चुनाभट्टी , मुंबई या कार्यालयात अर्ज उपलब्ध होतील.

बँकेने मंजूर केलेल्या प्रकरणातील बीज भांडवलाची रक्कम जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयांकडून बँकेमार्फत लाभार्थींना वितरित करण्यात येईल.लाभार्थीनिहाय लेखे ठेवण्याचे व वसुली करण्याचे सर्व काम जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयाकडून केले जाईल.

बीज भांडवल कर्जाची परतफेड कशा पध्दतीने केली जाईल?

बीज भांडवल कर्जाच्या परतफेडीचा कालावधी एकूण ७ वर्षांचा असून त्यामध्ये सुरुवातीचा तीन वर्षांचा विलंबावधी समाविष्ट राहील. म्हणजेच बीजभांडवल मिळाल्यापासून तीन वर्षांनंतर परतफेड सुरु होईल व तो ७ वर्षांमध्ये पूर्ण होईल. विलंबावधीतील संचित व्याजाची रक्कम विलंबावधीनंतर एक रक्कमी वसूल केली जाईल. उर्वरित चार वर्षांच्या कालावधीमध्ये मुद्दल व व्याजाची रक्कम वार्षिक हप्त्यामध्ये वसूल केली जाईल. वाहतुक व्यवसायासाठी / व्यापार व सेवा उद्योग – विलंबावधी कालावधी ६ महिने राहील.

१.३) जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना:

परिचय

निमशहरी व ग्रामीण भागात अती लहान उद्योगांना आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून त्यांचा विकास साधणे व याद्वारे अधिक रोजगारसंधी व स्वयंरोजगार निर्माण करण्यासाठी जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना सुरु करण्यात आली. ही योजना जिल्हास्तरीय योजना असून जिल्हास्तरावर जिल्हा उद्योग केंद्र कार्यालयामार्फत राबविली जाते.

- ६५ ते ७५ टक्के बँक कर्ज.
- सर्वसाधारण प्रवर्गासाठी २० टक्के मार्जीन मनी जास्तीत जास्त कमाल मर्यादा □. ४००००/- अनु.जाती/जमातीच्या लाभार्थीस ३० टक्के मार्जीन मनी कमाल □. ६००००/- पर्यंत.
- व्याजाचा दर ४ % राहिल.
- लाभार्थ्यास स्वतःचे ५ टक्के भांडवल बँकेकडे भरणा करणे आवश्यक आहे.
- बीज भांडवल कर्जाची परतफेड ८ वर्षे.
- मार्जीन मनी कर्जाची परतफेड विहित केलेल्या कालावधीत केली नाही तर थकित रक्कमेवर द.सा.द.शे. १ टक्का दंडव्याज आकारण्यात येईल

पात्रता निकष

- शिक्षणाची व वयाची अट नाही.
- उद्योग, लघु उद्योग नोंदणीस पात्र असावा.
- उद्योगामधील यंत्रसामुग्री गुंतवणूक □ २ लाखाच्या आत असावी.
- १ लाख लोकवस्ती (१९८१ प्रगणने नुसार) असणा-या गांवामध्ये उद्योग सुरु करता येतो.
- चालू उद्योगाचा विस्तार करण्यासाठीही या योजनेचा लाभ घेता येतो.

एफ.ए.क्यू - जिल्हा उद्योग केंद्र कर्ज योजना

काही छोट्या (टायनी) उद्योगांना सुद्धा, कर्ज उभारताना स्वतःकडे भांडवल नसल्याने अडचण निर्माण होते, या साठी शासनाकडे काही योजना आहे का?

होय. या योजनेचा मुळ उद्देश निमशहरी व ग्रामीण भागात अतिलहान उद्योगांना आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून त्यांचा विकास साधणे व त्या द्वारे अधिक रोजगार संधी व स्वयं रोजगार निर्माण करणे असा आहे. ज्या छोट्या उद्योगाची २ लाख रुपयांपर्यंत यंत्र सामुग्री मध्ये स्थिर भांडवली गुंतवणूक असेल अशा संपूर्ण स्थिर मालमत्तेच्या (Fixed assets) सर्वसाधारण उमेदवारांसाठी २० टक्के व मागास वर्गीय उमेदवारांसाठी ३० टक्के इतकी रक्कम बीजभांडवलाच्या रूपात कर्ज म्हणून मिळू शकते.

या योजने खाली सर्वसाधारण प्रवर्गाच्या लहान उद्योग घटकाला कमाल ४०,००० रुपयां पर्यंत व अनुसूचित जाती / जमातीच्या उद्योजकाला कमाल ६०,००० रुपयांपर्यंत बीजभांडवलरूपाने कर्ज दिले जाते. वित्तीय महामंडळ किंवा बँका यांनी कर्ज मंजूर केलेल्या उद्योजकांना असे कर्ज देता येते, उद्योग घटक हा सन १९८१ च्या जनगणनेनुसार १ लाखापेक्षा कमी लोकवस्तीच्या ठिकाणी असा वयास पाहिजे. त्याची स्थिर मालमत्तेतील गुंतवणूक २ लाखापेक्षा जास्त असता कामानये. यासाठी वय व शिक्षणाची अट नाही. या कर्ज योजनेचा फायदा माजीसैनिक, वंश परंपरागत कारागीर, कुशल कारागीर व वर्तमान उद्योग धंदा करणा-यांना मिळू शकतो.

प्रकरण २.

विविध शासकीय/ निमशासकीय महामंडळ योजना

राज्यातील खालील विविध शासकीय/ निमशासकीय मंडळामार्फत आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल कुटुंबातील सदस्यांना उद्योग /व्यवसाय सुरू करण्यास मदत करण्यात येते. सेवा पुरवठादारांनी सदरील मंडळाना संपर्क करून सविस्तर माहिती प्राप्त करून घ्यावी.

१) वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळ

गावगाड्या बाहेर आजवर बहुतांश जीवन व्यतीत करणा-या तसेच पिढ्यानपिढ्या पाठीवर आपले बि-हाड घेऊन भटकंती करणा-या समाजाच्या आर्थिक, सामाजिक व शैक्षणिक असा सर्वांगणिक विकास करण्याकरीता शासनाने त्यांच्याच बंजारा समाजातील हरीतक्रांतीचे प्रणेते महाराष्ट्र राज्याचे अखंड 11 वर्षे मुख्यमंत्री पद भूषविणारे कै. वसंतराव नाईक यांच्या नावाने सामाजिक न्याय व विशेष सहाय्य विभागातर्गत भटक्या जाती व विमुक्त जमातीच्या विकासाकरीता वसंतराव नाईक विमुक्त जाती व भटक्या जमाती विकास महामंडळाची स्थापना दि. 8 फेब्रुवारी, 1984 रोजी केली आहे.

शासनाने महामंडळाचे अधिकृत भागभांडवल रु. 200.00 कोटी मंजूर करून दिले असून त्यापैकी रु. 161.29 कोटी भाग भांडवल विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या विकासाकरीता उपलब्ध करून दिले आहे.

विमुक्त जाती, भटक्या जमाती व विशेष मागासप्रवर्गाच्या आर्थिक उन्नतीकरीता 4... नाममात्र व्याज दराने व्यवसायाकरीता आर्थिक सहाय्य उपलब्ध करून देऊन भटक्या विमुक्तांना स्थिर होण्याकरीता, व्यवसाय करण्याकरीता बीज भांडवल निधी उपलब्ध करून देणे हा मुख्य उद्देश ठेवून आजपर्यंत 73,625 भटक्या विमुक्तांना रु. 172.66 कोटी अर्थसहाय्य करण्यात आलेले आहे. विमुक्त जाती व भटक्या जमातींचा सर्वांगीण विकास करण्याकरीता खालीलप्रमाणे योजना राबवित आहे.

अ) बीज भांडवल कर्ज योजना

बीज भांडवल कर्ज योजने अंतर्गत रु. 5,00,000/- लाख प्रकल्प मर्यादेच्या 25... रक्कम बीज भांडवल रूपाने, नाममात्र 4... व्याज दराने 25... रक्कम महामंडळाकडून दिली जाते व 75... रक्कम राष्ट्रीयकृत बँकेकडून दिली जाते. महामंडळाचे कर्ज 60 हप्त्यांमध्ये बँकेसोबत वसूल केले जाते यामध्ये विविध व्यवसाय उदा. किराणा दुकान, कापड दुकान, दुग्ध व्यवसाय, शेळी मेंढी

पालन, डॉक्टर, वकील, कृषी व्यवसाय, ट्रक, टॅम्पो, टॅक्सी, रिक्षा इत्यादी व्यवसायाकरीता कर्ज उपलब्ध करून दिले जाते.

ब) रु. 25,000/- थेट कर्ज योजना

- या योजने अंतर्गत छोट्या व्यवसायाकरीता रु. 25,000/- महामंडळाकडून कर्ज दिले जाते. यामध्ये कर्ज वसुलीचा तीन वर्षांचा कालावधी असतो व 2... वार्षिक व्याज दर आकारला जातो. वरीलप्रमाणे राज्य शासनाच्या दोन योजनेमार्फत विमुक्त जाती व भटक्या जमातीच्या सर्वांगीण विकासाकरीता महामंडळ कटीबंध आहे.

निकष -

- महामंडळाने योजना राबविण्याकरीता काही निकष व अटी लावलेल्या आहेत. यामध्ये लाभधारक हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.
- सक्षम अधिका-यांना दिलेला विमुक्त जाती किंवा भटक्या जमातीचा जातीचा दाखला व वार्षिक उत्पन्न रु. 1.00 लाख एवढे असावे.
- तांत्रिक शिक्षण, प्रशिक्षण घेतल्यास प्राधान्य देण्यात येईल तसे प्रमाणपत्र जोडावे. ज्या ठिकाणी व्यवसाय करावयाचा आहे त्या जागेचा मालकीचा करारपत्र अथवा पुरावा असावा, रेशनकार्ड असावे.
- टेम्पो, रिक्षा व टॅक्सीकरीता आर.टी.ओ. कडील परवाना व वाहन चालक परवाना तसेच एक जामिनदार, सातबारा उतारा व एक जामिन सक्षम असणे आवश्यक आहे. अर्जदार हा 18 ते 45 वयांचा असावा.
- वरीलप्रमाणे महामंडळाच्या विविध योजनांचा फायदा घेण्याकरीता जिल्हा व्यवस्थापकांशी संपर्क साधावा.

२) अण्णा भाऊ साठे विकास महामंडळाच्या योजना

सामाजिक न्याय विभागाच्या वतीने विविध योजना राबविल्या जातात. त्यापैकीच साहित्यरत्न लोकशाहीर अण्णा भाऊ साठे विकास महामंडळातर्फे मातंग व तत्सम 12 पोट जातीतील गरजूंसाठी अनुदान योजना व बीजभांडवल योजना राबविण्यात येत असून या योजनांची माहिती पुढीलप्रमाणे.

मातंग व तत्सम 12 पोट जातीतील म्हणजेच मांग, मातंग, मिनी मादगी, मादीग, दान खणी मांग, मांग महाशी, मदारी, राधे मांग, मांग गारुडी, मांग गारोडी, मादगी व मादीगा या पोट जातीतील लोकांना अर्ज करता येतील.

योजनेचे स्वरूप

महामंडळामार्फत राबवण्यात येणाऱ्या अनुदान बीज भांडवल योजनेतर्गत 2017-18 या आर्थिक वर्षासाठी एकूण 4.72 कोटींच्या उद्दिष्टाची तरतूद आहे. यात अनुदान योजनेतर्गत 2 कोटीची तरतूद आहे. त्यात दोन हजार प्रकरणे केली जातील. बीजभांडवल योजनेतर्गत 330 लाभार्थीकरीता 2.39 कोटींचे उद्दिष्ट आहे. यात नवीन 330 प्रकरणे केली जातील. दोन्ही योजनांची बँकनिहाय उद्दिष्ट जिल्ह्याच्या अग्रणी बँक अधिकारी यांच्यामार्फत पुणे जिल्ह्यातील राष्ट्रीयकृत कार्यरत बँकांना वितरीत करण्यात आली आहेत.

विशेष घटक योजनेतर्गत प्रकल्प मर्यादा 50 हजारपर्यंत गुंतवणूक असलेल्या कर्ज प्रकरणात महामंडळाकडून अनुदान मिळते. प्रकल्प खर्चाच्या 50 टक्के किंवा 10 हजार रुपये यापैकी जी रक्कम कमी असेल ते अनुदान देण्यात येते. अनुदान वगळून बाकीची रक्कम बँकेचे कर्ज असते. या कर्जावर बँकेच्या दराप्रमाणे व्याज आकारणी केली जाते. कर्जफेड 36 ते 60 मासिक हप्त्यात बँकेकडे करावी लागते.

बीजभांडवल योजनेतर्गत प्रकल्प मर्यादा 50,001 रुपये ते सात लाखापर्यंत आहे. 50,001 ते 7 लाखापर्यंतच्या मंजूर कर्ज प्रकरणात 10 हजार रुपये अनुदान वगळता उर्वरीत कर्जात 5 टक्के अर्जदारांचा सहभाग, 20 टक्के महामंडळाचे कर्ज (10 हजार रुपये अनुदानासह) व 75 टक्के बँकेची कर्ज रक्कम आहे. महामंडळाच्या कर्जाची परतफेड 4 टक्के व्याजाने महामंडळाकडे करावयाची आहे.

अर्ज करण्याची पद्धत

या योजनेच्या लाभासाठी एका लाभार्थीस एकच कर्ज मागणी अर्ज दिला जाईल. पुणे जिल्ह्यातील शहरी व ग्रामीण भागातील गरजूंनी विहित नमुन्यातील आपला अर्ज महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयातून घेवून जिल्हा कार्यालयातच जमा करणे आवश्यक.

३) मौलाना आझाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादीत:

मौलाना आजाद थेट कर्ज योजना ही राज्य शासन पुरस्कृत योजना असून मौलाना आजाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळ मुंबईच्या विद्यमाने राज्यातील अल्पसंख्यांक समाजातील आर्थिकदृष्ट्या कमकुवत असलेल्या वर्गातील बेरोजगारांना स्वयंरोजगारासाठी कर्ज उपलब्ध करून त्यांचा सामाजिक व आर्थिकस्तर उंचावण्याच्या दृष्टीने राबविण्यांत येत आहे. सदरहू थेट कर्ज योजना ही मौलाना आजाद अल्पसंख्यांक आर्थिक विकास महामंडळाच्या भागभांडवलातून राबविण्यात येते. या योजनेतर्गत वयाची

18 वर्ष पूर्ण केलेल्या मुस्लिम, ख्रिश्चन, शीख, बौद्ध, पारशी आणि जैन समाजातील बेरोजगार उमेदवारांना 5000 रुपयांपासून 50 हजार रुपयांपर्यंत कर्ज मंजूर करण्यात येते. यापैकी 95 टक्के रक्कम महामंडळाकडून कर्ज स्वरूपात दिली जाते आणि 5 टक्के रक्कम लाभार्थींनी स्वतः उभारावयाची आहे. कर्ज रकमेवर 6 टक्के द.सा.द.शे. दराने व्याजाची आकरणी केली जाते. कर्जाची परतफेड 5 वर्षांच्या कालावधीत 20 त्रैमासिक हप्त्यात करावयाची आहे. कर्ज मंजूरीचे आदेश प्राप्त झाल्यानंतर महामंडळाने विहित केलेले वैधानिक दस्तावेज व त्रुटींची पूर्तता केल्यानंतरच कर्ज मंजूरीचे खातेदेय असलेले धनादेश वितरीत करण्यांत येतात.

1) कर्ज मर्यादा रु. 5 हजार ते 50 हजार पर्यंत 2) स्वगुंतवणूक 5 टक्के, कर्ज 95 टक्के 3) व्याजदर (द.सा.द.शे.) 6 टक्के 4) परतफेड-5 वर्षांच्या कालावधीत 20 त्रैमासिक हप्त्यात पात्रता: 1) अर्जदाराचे वय किमान 18 वर्ष पूर्ण असावे (2) अर्जदार हा अल्पसंख्याक समुदायातील (मुस्लिम/ख्रिश्चन/शीख/बौद्ध/पारशी/जैन) असावा (3) अर्जदाराचे वार्षिक कौटुंबिक उत्पन्न : शहरी भागाकरिता रु. 65,000/- व ग्रामीण भागाकरिता रु. 50,000/- च्या आत असावे (4) अर्जदार हा किमान साक्षर असावा (5) महिला/शारीरिकदृष्ट्या अपंग असलेल्या अर्जदारांस प्राधान्य देण्यांत येईल.

मौलाना आजाद थेट कर्ज योजनेसाठी खालीलप्रमाणे दस्तऐवज/जोडपत्र जोडणे आवश्यक आहे.

- 1) मौलाना आजाद थेट कर्जाचा विहित नमुन्यातील अर्ज: मौलाना आजाद थेट कर्ज योजनेचा विहित नमुन्यातील परीपूर्ण भरलेला अर्ज दोन प्रतीत अर्जदाराचे अलीकडील पासपोर्ट आकाराचे रंगीत छायाचित्र व स्वाक्षरीसह महामंडळाच्या जिल्हा कार्य यंत्रणेकडे सादर करावा.
- 2) महाराष्ट्र राज्याचा रहिवासी पुरावा: महाराष्ट्र राज्याच्या रहिवासी पुराव्याबद्दल शिधापत्रिका, निवडणूक आयोगाचे बहुउपयोगी ओळखपत्र, तहसिल/जिल्हा दंडाधिकारी यांनी दिलेले रहिवासी प्रमाणपत्र यापैकी कोणत्याही एका दस्तावेजाचे साक्षांकित छायाचित्र
- 3) उत्पन्नाचे शपथपत्र : कुटुंब प्रमुखाचे वार्षिक उत्पन्न महामंडळाने ठरवून दिलेल्या निकषापेक्षा कमी असल्याबाबतचे विहित नमुन्यातील स्वयंघोषित शपथपत्र रु. 20/- च्या मुद्रांकावर (बॉण्डपेपर) कुटुंबप्रमुखाच्यावतीने मूळ प्रतीत देण्यात यावे.
- 4) व्यवसायाच्या जागेचा पुरावा: अर्जदाराचा सद्यस्थितीत व्यवसाय अस्तित्वात असेल तर व्यवसाय करीत असलेल्या जागेचा भाडेकरारनामा/भाडेपत्र तसेच अर्जदार कर्जमंजूरीनंतर प्रस्तावित ठिकाणी व्यवसाय करणार असेल तर जागा मालकाचे संमतीपत्र मूळ प्रतीत अर्जासोबत सादर करावे. जागा

मालकाचे मालकी हक्काबद्दलच्या पुराव्याची (पीआर कार्ड/8-अ चा उतारा/अलीकडील वर्षाचे स्थानिक स्वराज्य संस्था करपावती (लेटेस्ट टॅक्स रिसीट) यापैकी कोणतीही एक) साक्षांकीत छायाप्रत जोडावी.

5) साधारण जामीनदाराचे शपथपत्र: मौलाना आजाद थेट कर्जयोजनेकरिता महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात जामीनदाराच्या अलिकडील रंगीत पासपोर्ट आकाराच्या छायाचित्रासहित रु. 100/- च्या मुद्रांकावर (बॉण्ड पेपर) साधारण जामीनदाराचे शपथपत्र मूळ प्रतीत सादर करावे.

6) मौलाना आजाद थेट कर्ज योजनेस आवश्यक असणारे प्रतिज्ञापत्र: मौलाना आजाद थेट कर्ज योजनेकरिता महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात आवश्यक असणारे प्रतिज्ञापत्र नोटरीसह मूळ प्रतीत सादर करावे. सदरील प्रतिज्ञापत्रासाठी कोणत्याही प्रकारचे मुद्रांक शुल्क आवश्यक नाही.

7) बेबाकी प्रमाणपत्र: महामंडळाने विहित केलेल्या नमुन्यात खाते असलेल्या बँकेचे/वित्तीय संस्थेचे कोणत्याही प्रकारचे कर्ज/थकबाकी नसल्याबाबत बेबाकी प्रमाणपत्र (नो ड्यूज सर्टीफिकेट) तसेच इतर कोणत्याही बँक/वित्तीय संस्थेचे कर्ज नसल्याबाबतचे सामायिक शपथपत्र मूळ प्रतित देणे आवश्यक आहे.

मौलाना आजाद थेट कर्ज योजना अर्जासोबत अधिकृत दरपत्रक, जामीनदाराचे मालमत्ताविषयक कागदपत्रे/वेतन प्रमाणपत्र, व्यवसाय नोंदणीबाबतचे प्रमाणपत्र, वयाचा दाखला, शिक्षणाचे प्रमाणपत्र व प्राथमिक प्रकल्प अहवाल देणे आवश्यक नाही. 4) वैधानिकदस्तावेज/जोडपत्र:

मौलाना आजाद थेट कर्ज योजनेकरिता करारनामा: कर्जदाराने महामंडळास द्यावयाचे हमीपत्र, सर्वसाधारण करारपत्र, जामीनदार करारनामा, श्युरीटी बॉन्ड (प्रतिभूती बंधपत्र), कर्जदाराची माहिती, प्रॉमेसरी नोट, मनी रिसिप्ट, युटीलायझेशन अहवाल, साधारण जामीनदाराची हमीपत्राची सत्यप्रत आवश्यक आहे. महामंडळाचे मुख्य कार्यालयाचा पत्ता

मौलाना आझाद अल्पसंख्याक आर्थिक विकास महामंडळ मर्यादित, 2 रा मजला, डीडी बिल्डिंग, जुने कस्टम्स हाऊस, शहीद भगतसिंग मार्ग, मुंबई 400023 (दूरध्वनी क्रमांक 022-22672293)

या महामंडळामार्फत पुढील कर्जविषयक योजना राबविल्या जातात.

१. थेट कर्ज योजना	२. बीज भांडवल कर्ज योजना
३. मुदती कर्ज योजना	४. शैक्षणिक कर्ज योजना

4) महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळ

अनुसूचित जाती व नवबौद्ध नागरिकांना स्वयंरोजगारासाठी अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्याच्या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाने 10 जुलै 1978 रोजी महात्मा फुले मागासवर्ग विकास महामंडळाची स्थापना केली. हे महामंडळ महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय विभागाच्या अंतर्गत कार्यरत आहे. महामंडळाचे अधिकृत भागभांडवल 500 कोटी रुपयांचे असून 51 टक्के भांडवल राज्य शासन व 49 टक्के भागभांडवल केंद्र शासनाचे आहे. महामंडळ केंद्र व राज्य शासन पुरस्कृत योजना राबवित असून महामंडळाला निधी राज्य व केंद्र शासनाकडून प्राप्त होतो. महामंडळाचे मुख्यालय मुंबई येथे असून सर्व जिल्ह्यात जिल्हा कार्यालये व विभागीय स्तरावर प्रादेशिक कार्यालये कार्यरत आहेत.

महामंडळामार्फत राबविण्यात येत असलेल्या योजना

50 टक्के अनुदान योजना

1. प्रकल्प मर्यादा 50 हजार रुपयांपर्यंत.
2. प्रकल्प मर्यादेच्या 50 टक्के बँकेमार्फत देण्यात येते. बँक कर्जावर बँकेच्या नियमाप्रमाणे व्याज आकारण्यात येते. कर्जाची परतफेड सर्वसाधारणपणे 3 वर्षांत करावयाची आहे.

प्रशिक्षण योजना

अनुसूचित जातीच्या लाभधारकास व्यवसायासाठी लागणारे तांत्रिक कौशल्य प्राप्त करण्यासाठी व संबंधित तांत्रिक व्यवसाय सुरू करण्याकरिता विविध व्यावसायिक ट्रेडचे शासनमान्य संस्थामार्फत (3 महिने ते 6 महिन्यांपर्यंत) मोफत प्रशिक्षण देण्यात येते. उदा. शिवणकला, ब्युटीपार्लर, इलेक्ट्रीक वायरमन, टर्नर, फिटर, रेफ्रिजरेटर अँड एअर कंडिशनिंग, मशिनवर स्वेटर विणणे, खेळणी बनविणे, नळ जोडणी, टी.व्ही. व रेडिओ/टेपरेकॉर्डर, मेकॅनिक, संगणक प्रशिक्षण, मोटर वाईडिंग, फॅब्रिकेटर/वेल्डिंग, ऑटोमोबाईल रिपेरिंग (टू, थ्री, फोर व्हीलर) पेंटिंग (ऑटोमोबाईल्स), मशरूम, वाहनचालक, चर्मोद्योग, घड्याळ दुरुस्ती, फोटोग्राफी, कंपोजिंग, बुक बायडिंग, सुतारकाम, मोबाईल दुरुस्ती इत्यादी.

प्रशिक्षणार्थीना खालीलप्रमाणे विद्यावेतन देण्यात येते

1. स्थानिक प्रशिक्षणार्थ्याला 300 रुपये- प्रति महिना
2. महानगरपालिका क्षेत्रात 500 रुपये- प्रति महिना
3. प्रशिक्षण प्रशिक्षणार्थीच्या जिल्ह्याबाहेर असल्यास 600 रुपये- प्रति महिना प्रशिक्षणार्थीस विद्यावेतन देण्यात येते.
4. प्रशिक्षण फी प्रशिक्षण देणाऱ्या संस्थांना महामंडळामार्फत देण्यात येते.

बीज भांडवल योजना

महात्मा फुले विकास महामंडळाला प्राप्त होणाऱ्या भागभांडवलामधून बीज भांडवल योजना राबविण्यात येते.

योजनेचे स्वरूप खालीलप्रमाणे

1. प्रकल्प मर्यादा 50,000 रुपये ते 5 लाख रुपयांपर्यंत
2. प्रकल्प मर्यादेच्या 20 टक्के बीज भांडवल कर्ज महामंडळामार्फत 4 टक्के द.सा.द.शे. व्याजदराने देण्यात येते. सदर राशीमध्ये महामंडळाच्या अनुदानाचा 10,000 रुपयांचा समावेश आहे.
3. बँकेचे कर्ज 75 टक्के देण्यात येते व सदर कर्जावर बँकेच्या नियमाप्रमाणे व्याजदर आकारण्यात येतो.
4. महामंडळाचे व बँकेच्या कर्जाची परतफेड एकाच वेळेस ठरवून दिलेल्या समान मासिक हप्त्यानुसार 3 ते 5 वर्षांच्या आत करावी लागते.
5. अर्जदारास 5 टक्के स्वतःचा सहभाग भरावयाचा आहे.

तरी इच्छुक उमेदवारांना संपर्क साधण्यासाठी पत्ता किंवा अधिक माहितीसाठी बँक नं. 18 सचिवालय जिमखान्यामागे, बँकबे रेकलमेशन, मुंबई 400021, दूरध्वनी क्र. 022-22023791, फॅक्स -22023791 येथे संपर्क करावा.

मुख्य कार्यालयाचा पत्ता- एन-1, जुहू सुप्रिम शॉपिंग सेंटर, गुलमोहर क्रॉस रोड क्र.9, जे.व्ही.पी.डी. स्कीम जुहू, मुंबई-400 049, दूरध्वनी क्र. 26202852/ 26200351, फॅक्स-022-26705173 असा आहे.

५. महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्तीय आणि विकास महामंडळ:

महाराष्ट्रातील इतर मागासवर्ग प्रवर्गाच्या आर्थिक उन्नतीसाठी व त्यांना स्वयंरोजगार उपलब्ध करून देण्यासाठी या महामंडळाची स्थापना झालेली आहे. महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त आणि विकास महामंडळामार्फत पुढील योजना राबविल्या जातात.

मुदती कर्ज योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1.	योजनेचे नाव	मुदती कर्ज योजना

2.	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	पात्र लाभार्थींना स्वयंरोजगारासाठी कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. संपूर्ण कुटूंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण भागासाठी रु.98,000/- व शहरी भागासाठी रु.1,20,000/- .
	योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा रु.3.00 लक्ष पर्यंत. राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग 85%. राज्य महामंडळाचा सहभाग 10%, लाभार्थीचा सहभाग 5%, 3. व्याज दर 6%. परतफेडीचा कालावधी 5 वर्षे.
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अल्प व्याज दराने कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावा.
8.	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती , आर्थिक उन्नती
9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

45% मार्जिन मनी योजना

योजना क्र. 2 - राष्ट्रीय महामंडळाची योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1.	योजनेचे नाव	45% मार्जिन मनी योजना
2.	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	मत्ता निर्माण होणाऱ्या व मुख्यतः वाहनविषयक व्यवसायाकरीता लाभार्थीस स्वयंरोजगारासाठी कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. संपूर्ण कुटूंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण भागासाठी रु.98,000/- व शहरी भागासाठी रु.1,20,000/- .

	योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा रु. 5.00 लक्ष पर्यंत. बँकांच्या माध्यमातून रु.3.00 लक्षपेक्षा जास्त मालमत्ता निर्माण होणारे प्रकल्प. राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग 40%. राज्य महामंडळाचा सहभाग 5%, लाभार्थीचा सहभाग 5%, बँकेचा सहभाग 50%. 4. व्याज दर 6% व बँकेच्या रक्कमेवर बँकेच्या दराने 5. परतफेडीचा कालावधी 5 वर्षे.
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अल्प व्याज दराने बँकांच्या माध्यमांतून कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती , आर्थिक उन्नती
9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

स्वर्णिमा

योजना क्र. 3 - राष्ट्रीय महामंडळाची योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1	योजनेचे नाव	स्वर्णिमा
2.	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय

		महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	महिला लाभार्थींना स्वयंरोजगाराकरीता कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. संपूर्ण कुटूंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण भागासाठी रु.98,000/- व शहरी भागासाठी रु.1,20,000/- .
	योजनेचे स्वरूप	प्रकल्प मर्यादा रु.0.75 लक्ष पर्यंत. राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग 95%. राज्य महामंडळाचा सहभाग 5%, लाभार्थीचा सहभाग निरंक, व्याज दर 5%.4.परतफेडीचा कालावधी 7 वर्षे.
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अल्प व्याज दराने महिला लाभार्थींना कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी	आर्थिक उन्नती .

9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.
----	------------------------	-------------------------------------

महिला समृद्धी योजना

योजना क्र. 4 - राष्ट्रीय महामंडळाची योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1.	योजनेचे नाव	महिला समृद्धी योजना
2.	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	बचत गटातील महिला सभासदांना कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. संपूर्ण कुटूंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण भागासाठी रु.98,000/- व शहरी भागासाठी रु.1,20,000/- .
	योजनेचे स्वरूप	ग्रामिण व शहरी भागातील महिलांना बचत गटांमार्फत कर्ज पुरवठा. प्रकल्प मर्यादा रु.5.00 लक्षपर्यंत बचत गटातील 20 सभासदांना प्रत्येकी रु.25,000/-.

		<p>राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग 95%.</p> <p>राज्य महामंडळाचा सहभाग 5%,</p> <p>लाभार्थीचा सहभाग निरंक.</p> <p>व्याज दर 4%.5.परतफेडीचा कालावधी 3 वर्षे.</p>
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अत्यल्प व्याज दराने महिला लाभार्थींना कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी	आर्थिक उन्नती.
9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

सुक्ष्म पत पुरवठा योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1	योजनेचे नाव	सुक्ष्म पत पुरवठा योजना
2.	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	स्वयंसेवी संस्थांच्या माध्यमातून महिला व पुरुष लाभार्थींना कर्ज उपलब्ध करून देणे.

4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. संपूर्ण कुटुंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण भागासाठी रु.98,000/- व शहरी भागासाठी रु.1,20,000/- .
	योजनेचे स्वरूप	स्वयंसेवी संस्थेमार्फत बचत गटातील महिलांना / पुरुषांना संस्थेमार्फत कर्ज पुरवठा. प्रकल्प मर्यादा रु.5.00 लक्षपर्यंत संस्थेकडील बचत गटातील 20 सभासदांना प्रत्येकी रु.25,000/-. राष्ट्रीय महामंडळाचा सहभाग 90%. राज्य महामंडळाचा सहभाग 5%, लाभार्थीचा सहभाग 5%. व्याज दर 5%.5.परतफेडीचा कालावधी 3 वर्षे.
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अल्प व्याज दराने महिला व पुरुष लाभार्थींना कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी	आर्थिक उन्नती.
9.	संपर्क कार्यालयाचे	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

	नाव	
--	-----	--

योजना क्र. 7 - राष्ट्रीय महामंडळाची योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1	योजनेचे नाव	20% बीज भांडवल योजना
2.	योजनेचा प्रकार	महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	बँकांच्या माध्यमांतून स्वयंरोजगाराकरीता कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. वय 18 ते 50 वर्ष असावे. कुटूंबाची वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण व शहरी भागांसाठी रु.1.00 लक्ष.
	योजनेचे स्वरूप	राष्ट्रीयकृत बँका, जिल्हा अग्रणी बँका व जिल्हा मध्यवर्ती बँकांच्या माध्यमातून योजना राबविण्यात येते. महामंडळाचा सहभाग 20%. लाभार्थीचा सहभाग 5% व बँकेचा सहभाग 75% असतो. महत्तम प्रकल्प मर्यादा रु.5.00 लक्ष आहे. महामंडळाच्या कर्ज रक्कमेवर व्याजाचा दर 6% . बँकेच्या कर्ज रक्कमेवर बँकेच्या दराने व्याज आकारले जाते परतफेडीचा कालावधी पाच वर्ष आहे.

6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	अल्प व्याज दराने बँकांच्या माध्यमातून कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पध्दत	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती , आर्थिक उन्नती
9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव	महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

योजना क्र. 8 - राष्ट्रीय महामंडळाची योजना

अ.क्र.	योजना	योजनेची सविस्तर माहिती
1	योजनेचे नाव	रु.25,000/- पर्यंतची थेट कर्ज योजना
2.	योजनेचा प्रकार	महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्ग वित्त आणि विकास महामंडळाची योजना.
3.	योजनेचा उद्देश	किरकोळ व्यवसाय करणाऱ्या लाभार्थींना सहजरित्या अल्पवेळात कमीत कमी कागदपत्रांद्वारे कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4.	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	इतर मागास प्रवर्ग (O.B.C.)
5.	योजनेच्या प्रमुख अटी	<ol style="list-style-type: none"> 1. अर्जदार इतर मागासवर्गीय असावा. 2. महाराष्ट्राचा सर्वसाधारण रहिवासी असावा. 3. वय 18 ते 50 वर्ष असावे.

		4.	वार्षिक उत्पन्न मर्यादा ग्रामिण व शहरी भागांसाठी रु.1.00 लक्ष.
	योजनेचे स्वरूप	1.	रु.25,000/- पर्यंत थेट कर्ज उपलब्ध.
		2.	लाभार्थीचा सहभाग - निरंक
		3.	व्याज दर 2%
		4.	परतफेडीचा कालावधी - तीन वर्षे. त्रैमासिक हप्त्यांमध्ये.
6.	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप		अत्यल्प व्याज दराने थेट कर्ज पुरवठा.
7.	अर्ज करण्याची पद्धत		विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावे लागतात.
8.	योजनेची वर्गवारी		आर्थिक उन्नती
9.	संपर्क कार्यालयाचे नाव		महामंडळाचे संबंधीत जिल्हा कार्यालय.

6) महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त व विकास महामंडळ

महामंडळाविषयी

महाराष्ट्र राज्यातील अपंग व्यक्तींना स्वयंरोजगारासाठी आर्थिक सहाय्य उपलब्ध व्हावे, समाजातील दुर्बल, दुर्लक्षित अपंगांच्या जीवनातील अंधःकार दूर करून त्यांना समाजाच्या मूळ प्रवाहात आणावे या उद्देशाने महाराष्ट्र शासनाने दिनांक ३ डिसेंबर २००१ रोजी, जागतिक अपंग दिनाचा मुहूर्त साधून, महाराष्ट्र राज्य अपंग वित्त व विकास महामंडळाची स्थापना करण्याचा शासन निर्णय जारी केला. त्याप्रमाणे कंपनी अधिनियम १९५६ नुसार दिनांक २७ मार्च २००२ रोजी महाराष्ट्र राज्य अपंग व वित्त विकास महामंडळाची स्थापना झाली. अपंगांच्या सर्वांगीण विकासासाठी अशाप्रकारे स्वतंत्र महामंडळ स्थापन करणारे महाराष्ट्र हे पहिले राज्य आहे. महाराष्ट्र शासनाच्या सामाजिक न्याय विभागाचा अंगीकृत उपक्रम असणारे हे महामंडळ ही एक स्वायत्त संस्था असून महामंडळाचे अधिकृत भाग भांडवल

रुपये ५०० कोटी एवढे आहे. राष्ट्रीय पातळीवर कार्यरत असलेल्या राष्ट्रीय विकलांग वित्त एवं विकास निगम (NSHFDC), फरीदाबाद (हरियाना) या राष्ट्रीय महामंडळाच्या योजनांची राज्यात प्रभावीपणे अंमलबजावणी करण्याचे काम प्रामुख्याने या महामंडळाद्वारे केले जाते.

अपंग बांधवांना पारदर्शक व तत्पर सेवा देता यावी म्हणून नुकतेच महामंडळाचे आय.एस.ओ. ९००१:२००८ हे अंतरराष्ट्रीय प्रमाणीकरण करण्यात आलेले आहे.

उद्दिष्ट

राज्यातील बेरोजगार अपंग बांधवांना स्वयंरोजगार सुरु करण्यासाठी अल्प व्याजदराने कर्ज उपलब्ध करून देणे. त्याचप्रमाणे अपंगांच्या सर्वांगीण विकासासाठी विविध योजना राबविणे ही महामंडळाची प्रमुख उद्दिष्ट्ये आहेत.

मुदत कर्ज योजना(लहानवमध्यमव्यवसायासाठी)

अ क्र	योजना	सविस्तर माहिती
14.1	योजनेचे नाव	मुदत कर्ज योजना(लहानवमध्यमव्यवसायासाठी)
2	योजनेचा प्रकार	<p>राष्ट्रीय अपंग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.</p> <p>प्रकल्पमर्यादा : रुपये५लाखापर्यंत</p> <p>व्याजदर (वार्षिक): रुपये५०,०००/- पर्यंत५%</p> <p>रुपये५०,०००/- वरील६%</p> <p>स्त्रीलाभार्थीना१% सुटअनुज्ञेय</p> <p>आहे .</p>

		<p>तसेचअंध, मुकबधीरवमतीमंदप्रवर्गासाठीव्याजदरात०.५% टक्केसुटअनुज्ञेयआहे.</p> <p>परतफेडीचाकालावधी: ५वर्षे</p> <p>लाभार्थीचासहभाग : ५% (एकलक्षावरीलकर्जप्रकरणाकरीता)</p>
3	योजनेचा उद्देश	यायोजनेअंतर्गतअपंगव्यक्तीकोणताहीलघुउद्योग, प्रक्रियाउद्योग, वस्तूउत्पादनउद्योग, गृहउद्योगकरूशकतो.
4	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्या चे नाव	अपंग
5	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>लाभार्थी किमान ४०% अपंगत्व असलेला असावा.</p> <p>लाभार्थी किमान १५ वर्षांपासून महाराष्ट्राचा रहिवाशी असावा.</p> <p>लाभार्थ्याचे वय १८ ते ६० वर्षे असावे.</p> <p>लाभार्थी कोणत्याही बँकेचा, महामंडळाचा किंवा वित्तीय संस्थेचा थकबाकीदार नसावा.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल, त्या व्यवसायाचे त्याला ज्ञान किंवा अनुभव असावा.</p> <p>कर्जाच्या अटी व शर्ती महामंडळ ठरवेल त्याप्रमाणे राहतील.</p>
6	दिल्या जाणा-या लाभाचे स्वरूप	अपंग व्यक्तींना अल्प व्याज दराने स्वयंरोजगारासाठी कर्ज उपलब्ध करून देणे.
7	अर्ज करण्याची पध्दत	राज्यातील सर्व जिल्ह्यात महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त व विकास महामंडळामार्फत या महामंडळाचे कामकाज पाहण्यात येते. विहित

		नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावा.
8	योजनेची वर्गवारी	अपंगांनारोजगारनिर्मिती / आर्थिक उन्नती /सामाजिक सुधारणा
9	संपर्क कार्यालयाचे नाव	https://sjsa.maharashtra.gov.in/mr/maharashtra-state-handicapped-finance-and-development-corporation-mr
10	अर्ज नमुना	<u>मुदत कर्ज योजना कर्ज मागणी अर्ज नमुना</u>
11	अर्ज स्वीकारण्याचा कालावधी	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे प्राप्त होई पर्यंत.

अ क्र	योजना	सविस्तर माहिती
14.2	योजनेचे नाव	शैक्षणिक कर्ज योजना
2	योजनेचा प्रकार	केंद्र
3	योजनेचा उद्देश	<p>एच.एस.सी. नंतरस्वतः अपंगअसलेलाशिक्षणार्थी/प्रशिक्षणार्थीयायोजनेचालाभघेऊशकतो.</p> <p>एच.एस.सी. नंतरनोकरीमिळण्यायोग्यअसलेल्यासर्वपाठ्यक्रमाकरिताहीकर्जसुविधाउपलब्धआहे.</p> <p>सदरपाठ्यक्रमशासनमान्यअसावा. याकर्जयोजनेतवसतिगृह,महाविद्यालय, प्रशिक्षणकेंद्र, वाचनालय, शिकवणी, प्रयोगशाळा, बांधकामनिधीइ. शुल्कवपुस्तके, पोषाखखरेदी, शैक्षणिकयंत्रवउपकरणेखरेदी, प्रवासखर्च, संगणकखरेदीपन्नासहजाररुपयापर्यंतदुचाकीवाहनखरेदी, शैक्षणिकसाहित्यवसाधनेखरेदी, फिल्डवर्क, प्रोजेक्टवर्कइ. सर्वखर्चकर्जरक्कमेकरिताग्राह्यधरण्यातयेतात.</p>
4	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	अपंग
5	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>कर्जमर्यादा : देशांतर्गतरुपये१०लाख</p> <p>परदेशातरुपये२०लाख</p> <p>वार्षिकव्याजदर : ४%</p> <p>महिलांना३.५%</p> <p>कर्जपरतफेड : ७वर्षे</p> <p>लाभार्थी किमान ४०% अपंगत्व असलेला असावा.</p> <p>लाभार्थी किमान १५ वर्षांपासून महाराष्ट्राचा रहिवाशी असावा.</p> <p>लाभार्थ्याचे वय १८ ते ६० वर्षे असावे</p> <p>कोणत्याहीशासकीययंत्रणेतूनवित्तीयसहाय्यघेतलेनाहीयाबाबत१००/- रु. स्टॅम्पपेपरवरवरप्रतिज्ञापत्र</p>

		<p>मागीलपरीक्षाउत्तीर्णझाल्याबाबतच्यागुणपत्रिका</p> <p>शिष्यवृत्तीअथवाशासनाकडूनकोणतेहीअर्थसाहाय्यमिळतअसल्यासत्याबाबततपशीलद्यावा.</p> <p>अभ्यासक्रमातप्रवेशघेतल्याबाबतचेप्रमाणपत्र (बोनाफाईड)</p> <p>लाभार्थ्यांचेसादरकरावयाचेअभ्यासक्रमालागणाऱ्याखर्चाचेपत्रक</p> <p>लाभार्थीच्यावैयक्तिकबँकखात्याचेमागीलसहामहिऱ्याचालेखाजोखाअसलेले</p> <p>बँकद्वाराप्रमाणितकेलेलीस्वाक्षरीपडताळणीप्रमाणपत्र.</p> <p>पासपोर्ट/मतदानओळखपत्र/अधिवासअथवारहिवासीदाखला (Domicile)</p> <p>पालकांचाउत्पन्नकरदाखला (मागीलदोनवर्षांचा)</p> <p>उत्पन्नाबाबतचादाखला (पगारपत्रक)</p> <p>स्थावरमालमत्ताबाबतचेविवरणपत्र (जमिनीचा७/१२खरेदीखत).</p>
6	दिल्या जाणा-या लाभाचे स्वरूप	मान्यताप्राप्त संस्थेत तांत्रिक व व्यावसायिक शिक्षण घेणाऱ्याअपंगविद्यार्थ्यांना कर्ज उपलब्ध करून देणे.
7	अर्ज करण्याची पध्दत	राज्यातील सर्व जिल्ह्यात महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त व विकास महामंडळामार्फत या महामंडळाचे कामकाज पाहण्यात येते. विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावा.
8	योजनेची वर्गवारी	अपंगांनारोजगारनिर्मिती / आर्थिक उन्नती /सामाजिक सुधारणा
9	संपर्क कार्यालयाचे नाव	https://sisa.maharashtra.gov.in/mr/maharashtra-state-handicapped-finance-and-development-corporation-mr
10	अर्ज नमुना	<u>शैक्षणिक कर्ज योजना अर्ज नमुना</u>
11	अर्ज स्वीकारण्याचा कालावधी	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे प्राप्त होई पर्यंत.

सुक्ष्म पत पुरवठा योजना

अ क्र	योजना	सविस्तर माहिती
14.3	योजनेचे नाव	सुक्ष्म पत पुरवठा योजना
2	योजनेचा प्रकार	राष्ट्रीय अपंग वित्त आणि विकास महामंडळ, नवी दिल्ली या राष्ट्रीय महामंडळाची योजना.
3	योजनेचा उद्देश	स्वयंसेवी संस्थांच्या माध्यमातून महिला व पुरुष लाभार्थींना कर्ज उपलब्ध करून देणे.
4	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नाव	अपंग
5	योजनेच्या प्रमुख अटी	नोंदणीकृत अशासकीय संस्थामार्फत स्वयं सहाय्यता बचत गटास कर्ज पुरवठा करणेसाठी संस्थेला रु. लाखापर्यंत कर्ज नोंदणीकृत संस्थेला सभासदांसाठी थेट कर्ज. संस्था बचत गटातील एका सदस्याला जास्तीत जास्त रुपये २५०००/- पर्यंत कर्ज देऊ शकते. तथापि जास्तीत जास्त सभासदांना कर्ज वितरीत करणे अपेक्षित आहे. संस्थेचा एकूण कर्ज रकमेच्या २५% राहिल. सदर रक्कम हमी शुल्क म्हणून महामंडळात जमा करावी लागते. लाभार्थींना ५% दराने व्याज आकारले जाते व महिलांना १% सुट दिली जाते. परत फेडीचा कालावधी ३ वर्षे.
6	दिल्या जाणा-या लाभाचे स्वरूप	अपंग व्यक्तींना अल्प व्याज दराने स्वयंरोजगारासाठी कर्ज उपलब्ध करून देणे.
7	अर्ज करण्याची पद्धत	राज्यातील सर्व जिल्ह्यात महाराष्ट्र राज्य इतर मागासवर्गीय वित्त व विकास महामंडळामार्फत

		या महामंडळाचे कामकाज पाहण्यात येते. विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे जोडून कर्ज प्रस्ताव महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात सादर करावा.
8	योजनेची वर्गवारी	अपंगांनाअपंग संस्थे मार्फतरोजगारनिर्मिती / आर्थिक उन्नती /सामाजिक सुधारणा
9	संपर्क कार्यालयाचे नाव	https://sjsa.maharashtra.gov.in/mr/maharashtra-state-handicapped-finance-and-development-corporation-mr
10	अर्ज नमुना	सुक्ष्म पतपुरवठा योजना अर्ज नमुना
11	अर्ज स्वीकारण्याचा कालावधी	विहित नमुन्यातील कर्ज मागणी अर्जासोबत सर्व आवश्यक कागदपत्रे प्राप्त होई पर्यंत.

7) संत रोहिदास चार्मोद्योग आणि चर्मकार विकास महामंडळ

स्थापना व उद्देश

संत रोहिदास चार्मोद्योग व चर्मकार विकास महामंडळाची स्थापना 1 मे, 1974 रोजी कंपनी अधिनियम 1956 अनुसार करण्यात आली. या महामंडळात विविध चर्मवस्तू उत्पादित करून सदरच्या वस्तू शासकीय, निमशासकीय विभागांना पुरवठा करण्यात येतात.

ध्येय

अनूसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत विविध योजना राबविण्यात येतात.

५० टक्के अनुदान योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
१७.१	योजनेचे नांव	५० टक्के अनुदान योजना
२	योजनेचा प्रकार	राज्य शासनाच्या योजना
३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.
४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.९८०००/ व शहरी भागासाठी रु.१२००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p>

		महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक राहतील.
६	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	या योजनेअंतर्गत लाभार्थ्यांना राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत रु.५०,०००/ पर्यंत गुंतवणूक असणाऱ्या व्यवसायासाठी सवलतीच्या व्याज दराने अर्थसहाय्य दिले जाते. या अर्थ सहाय्यापैकी रु. १०,०००/ कमाल मर्यादेपर्यंत ५० टक्के कर्जाची रक्कम महामंडळ अनुदान म्हणून देते. उर्वरित ५० टक्के कर्जाची परतफेड ३६ ते ६० समान मासिक हप्त्यांत अथवा बँकेने ठरवून दिलेल्या हप्त्यांत बँकेकडे परतफेड करावी लागते. बँकेकडून या योजनेखाली मिळणाऱ्या कर्जावर द.सा.द.शे. ९.५ ते १२.५ टक्के दराने व्याज आकारले जाते.
७	अर्ज करण्याची पध्दत	अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल. अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.
८	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

बीज भांडवल योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
१७.२	योजनेचे नांव	बीज भांडवल योजना

२	योजनेचा प्रकार	राज्य शासनाच्या योजना
३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.
४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.९८०००/- व शहरी भागासाठी रु.१२००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p> <p>महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक राहतील.</p>

६	दिल्या जाणाया लाभाचे स्वरूप	रु. ५०,००१/ ते रु.५,००,०००/ पर्यंत प्रकल्प गुंतवणूक असणाऱ्या कोणत्याही व्यवसायासाठी बीज भांडवल योजने अंतर्गत राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत कर्ज पुरवठा सवलतीच्या दराने उपलब्ध करण्यांत येतो. या योजने अंतर्गत रु.५०,००१/ पासून ते रु.५,००,०००/ पर्यंतचा कर्ज पुरवठा द.सा.द.शे. ९.५ ते १२.५ टक्के व्याज दराने बँकेमार्फत करण्यांत येतो. या योजने अंतर्गत बँकेने मंजूर केलेल्या कर्ज रक्कमेपैकी ७५ टक्के कर्ज रक्कम ही राष्ट्रीयकृत बँकेमार्फत देण्यात येते. ५ टक्के रक्कम ही लाभार्थ्याने स्वतःचा सहभाग म्हणून बँकेकडे जमा करावयाची असते. उर्वरित २० टक्के रक्कम ही महामंडळ बीज कर्ज म्हणून देते. त्या रक्कमेपैकी रु.१०,०००/ अनुदान म्हणून देण्यात येतात तर उर्वरित रक्कम ही ४ टक्के या व्याजदराने बीज कर्ज म्हणून देण्यांत येते. या योजनेअंतर्गत मिळणाऱ्या कर्जाची परतफेड ही राष्ट्रीयकृत बँकेस व महामंडळास ३६ ते ६० मासिक हप्त्यांत एकाचवेळी करावयाची असते.
७	अर्ज करण्याची पध्दत	अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल. अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.
८	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

प्रशिक्षण योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
--------	-------	----------------

१७.३	योजनेचे नांव	प्रशिक्षण योजना
२	योजनेचा प्रकार	राज्य शासनाच्या योजना
३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.
४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.९८०००/- व शहरी भागासाठी रु.१२००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p> <p>महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक</p>

		राहतील.
६	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	प्रशिक्षणार्थी व्यक्तीस रु.३००/ ते ४००/ विद्यावेतन देण्यात येते. सदर योजनेच्या अंतर्गत शिवणकला, सौंदर्य शास्त्र, संगणक, प्रशिक्षण चर्मोद्योग ई. व्यवसाय प्रशिक्षण संस्थेमार्फत दिले जाते.
७	अर्ज करण्याची पद्धत	अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल. अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.
८	योजनेची वर्गवारी	शैक्षणिक
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

गटई स्टॉल योजना
मुदती कर्ज योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
१७.५	योजनेचे नांव	मुदती कर्ज योजना
२	योजनेचा प्रकार	केंद्र शासनाच्या योजना राष्ट्रीय अनुसूचित जाती वित्त व विकास महामंडळ (एन.एस.एफ.डी.सी.), नवी दिल्ली यांच्या योजना

३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.
४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.१८०००/ व शहरी भागासाठी रु.१२००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p> <p>महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक राहतील.</p>
६	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	एनएसएफडीसी यांच्या विविध योजनांना उद्योगांना रु.१ लाख ते रु.२.५ लाख मुदती कर्ज सहाय्यता देते. तसेच वाहनांसाठी कर्ज मर्यादा वेगवेगळी

		<p>आहे. सदर उद्योगाच्या लागत किंमतीच्या ७५ टक्के मुदती कर्ज देण्यात येते. त्याचबरोबर या महामंडळाकडून २० टक्के बीजकर्ज व रु.१००००/ अनुदान देण्यात येते. उर्वरित ५ टक्के लाभार्थ्यांचा सहभाग असतो. मुदती कर्जावर एनएसएफडीसी कर्जाच्या हिस्स्यावर द.सा.द.शे. ७ टक्के तसेच महामंडळाच्या बीज कर्जावर द.सा.द.शे. ४ टक्के आहे. रुपये ५ लाखापेक्षा जास्त उद्योगाच्या कर्जातील एनएसएफडीसी कर्जाच्या हिस्स्यावर द.सा.द.शे. ८ टक्के आहे व महामंडळाच्या बीज कर्जावर द.सा.द.शे. ४ टक्के आहे. मुदती कर्ज परतफेड दरमहा करावी लागेव व त्याचा कालावधी ६० हप्त्यांपर्यंत आहे.</p>
७	अर्ज करण्याची पध्दत	<p>अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल.</p> <p>अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.</p>
८	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

सुक्ष्म पत पुरवठा योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
१७.६	योजनेचे नांव	सुक्ष्म पत पुरवठा योजना
२	योजनेचा प्रकार	केंद्र शासनाच्या योजना राष्ट्रीय अनुसूचित जाती वित्त व विकास महामंडळ

		(एन.एस.एफ.डी.सी.), नवी दिल्ली यांच्या योजना
३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.
४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.१८०००/- व शहरी भागासाठी रु.१२००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/- पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p> <p>महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक राहतील.</p>
६	दिल्या जाणाऱ्या	या योजने अंतर्गत चर्मकार समाजातील लाभार्थ्यांना ५ टक्के व्याज दराने

	लाभाचे स्वरूप	रु.५०००००/ पर्यंत अर्थ सहाय्य दिले जाते. या रकमेमध्ये रु.१०००००/ अनुदान दिले जाते व उर्वरीत रक्कम रु.४०००००/ कर्ज म्हणून दिली जाते.
७	अर्ज करण्याची पध्दत	अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल. अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.
८	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

महिला समृद्धी योजना

अ.क्र.	योजना	सविस्तर माहिती
१७.७	योजनेचे नांव	महिला समृद्धी योजना
२	योजनेचा प्रकार	केंद्र शासनाच्या योजना राष्ट्रीय अनुसूचित जाती वित्त व विकास महामंडळ (एन.एस.एफ.डी.सी.), नवी दिल्ली यांच्या योजना
३	योजनेचा उद्देश	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजातील (चर्मकार, ढोर, होलार, मोची इत्यादी) व्यक्तींना त्यांचे जीवनमान उंचविणे, समाजप्रवाहात त्यांना मानाचे स्थान मिळण्याच्या उद्देशाने त्यांचा शैक्षणिक, आर्थिक व सामाजिक विकास होण्यासाठी महामंडळामार्फत योजना राबविण्यात येतात.

४	योजना ज्या प्रवर्गासाठी लागू आहे त्याचे नांव	अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाज.
५	योजनेच्या प्रमुख अटी	<p>अर्जदार हा अनुसूचित जातीतील चर्मकार समाजाचा असावा.</p> <p>अर्जदार हा महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा.</p> <p>अर्जदाराचे वय १८ ते ५० वर्षांपर्यंत असावे.</p> <p>अर्जदाराने जो व्यवसाय निवडला असेल त्या व्यवसायाचे ज्ञान व अनुभव त्याला असावा.</p> <p>(अ) अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न ग्रामीण भागासाठी रु.१८०००/ व शहरी भागासाठी रु.१२००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>(ब) राज्य शासन पुरस्कृत योजनांसाठी शहरी व ग्रामीण भागातील उत्पन्न मर्यादा रु.१०००००/ पर्यंत असावे.</p> <p>जातीचा व उत्पन्नाचा दाखला तहसिलदार किंवा तत्सम सक्षम प्राधिकायाने दिलेला असावा.</p> <p>अर्जदाराने या महामंडळाकडून अथवा इतर कोणत्याही शासकीय उपक्रमाकडून आर्थिक लाभ घेतलेला नसावा.</p> <p>महामंडळाने वेळोवेळी घालून दिलेल्या अटी व शर्ती अर्जदारावर बंधनकारक राहतील.</p>
६	दिल्या जाणाऱ्या लाभाचे स्वरूप	चर्मकार समाजातील विधवा, परित्यक्ता निराधार अशा महिला (अशा महिला लाभार्थींना प्राधान्य देण्यात येते.) तसेच सर्व महिला लाभार्थींसाठी महिला समृद्धी योजनेअंतर्गत कर्ज रक्कम रु.४००००/ व अनुदान रु.१००००/ असे दोन्ही मिळून रु.५००००/ पर्यंत ४ टक्के व्याजदराने कर्ज देण्यात येते.
७	अर्ज करण्याची पध्दत	<p>अर्जाचा नमुना महामंडळाच्या जिल्हा कार्यालयात विनाशुल्क स्वरूपात उपलब्ध असेल.</p> <p>अर्जदाराने विहित नमुन्यातील अर्ज भरून संपूर्ण कागदपत्रांसह जिल्हा</p>

		कार्यालयात अर्ज सादर करावयाचा आहे.
८	योजनेची वर्गवारी	रोजगारनिर्मिती
९	संपर्क कार्यालयाचे नांव	सोबत जिल्हा कार्यालयांची यादी जोडली आहे.

8) अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास कार्यक्रम

अण्णासाहेब पाटील आर्थिक मागास विकास महामंडळ मर्यादीत मुंबई या महामंडळाची स्थापना शासन निर्णय क्र. अमामं 1998/प्र.क्र.363/रोस्वरो-1, दि.27/11/1998 अन्वये करण्यात आलेली आहे. महाराष्ट्र राज्यात ज्या जाती जमातीसाठी स्वतंत्र महामंडळ अस्तित्वात नाही अशा आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल घटकांची संख्या लक्षात घेऊन या समाजातील सुशिक्षित बेरोजगारांच्या आर्थिक उन्नतीचा मार्ग खुला करण्यासाठी, त्यांच्यासाठी स्वयंरोजगाराच्या योजना राबवून त्यात येणाऱ्या अडचणी दूर करणे, असा या महामंडळाचा उद्देश आहे. सदर महामंडळ हे कंपनी कायदा 1956 अंतर्गत नोंदणीकृत आहे.

महामंडळातील कर्ज मंजूरीची पद्धत

लाभार्थ्याने कर्ज प्रकरण अर्जाच्या तीन प्रतीत आवश्यक कागदपत्रांसह जिल्हा कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालयात सादर केल्यानंतर अधिकाऱ्यांनी सदर कर्ज प्रकरणांची पडताळणी करून किफायतशीर असल्याचे तपासून स्थळ पाहणी अहवाल सादर केला जातो. नंतर प्रकरणाची एक प्रत बँकेकडे शिफारस करण्यासाठी पाठविली जाते. बँकेची मंजूरी मिळाल्यानंतर प्रकरण महामंडळाकडे पाठविले जाते. त्यानंतर प्रकरणाची छाननी करून महामंडळाकडून बीज भांडवल मंजूर केले जाते व त्यानंतर मंजूर रक्कम जिल्हा कार्यालयाकडे पाठविली जाते. जिल्हास्तरावर कागदपत्रांची पूर्तता केल्यानंतर बीज भांडवल बँकेकडे वर्ग केले जाते आणि बँकेमार्फत लाभार्थ्यास कर्ज वितरण केले जाते.

आता Web: <http://mahaswayamrojgar.maharashtra.gov.in/Forms/JobScheme.aspx> या वेबसाईटवरून आपणास ऑनलाईन अर्ज सादर करण्याची सुविधा उपलब्ध झाली आहे. त्याचा लाभ घ्यावा सदर वेबसाईटवर योजना या ऑप्शनमध्ये आपणास कर्ज प्रकरणासाठी आवश्यक ती

सर्व माहिती उपलब्ध आहे. तसेच माहिती पूर्ण तयार केल्यानंतर आपण वरील वेबसाईट वरून ऑनलाईन अर्ज सादर करू शकता. त्या करिता जिल्हा कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालयात यावयाची आवश्यकता नाही किंवा कार्यालयाकडून अर्ज घ्यावयाची आवश्यकता नाही. तसेच तयार केलेल्या कागदपत्रांच्या फाईलच्या तीन प्रती ज्यावेळी जिल्हा कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन कार्यालयात कार्यालयातील अधिकारी स्थळ पाहणी करता भेट देतील. त्यावेळी त्यांना देण्यात याव्यात अधिक माहितीसाठी 0233-2600554 दूरध्वनी क्रमांकावर संपर्क साधावा.

कर्ज मंजुरीनंतर करून द्यावयाची कागदपत्रे

बीज भांडवल योजनेतर्गत अर्जदाराला मनी रिसिप्ट, डिमांड प्रॉमिसरी नोट, सिक्युरिटी बॉड, सेकंड हायपोथिकेशन डीड इत्यादी वैधानिक कागदपत्राची पूर्तता करणे आवश्यक आहे. टीप-योजनेच्या अधिक माहितीसाठी अर्ज करण्यापूर्वी जिल्हा कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्राशी संपर्क साधावा.

महामंडळात राबविली जाणारी बीज भांडवल कर्ज योजना

या योजनेतर्गत अर्जदारास 5 लाखापर्यंत गुंतवणूकीची प्रकल्प मर्यादा असलेल्या व्यवसायाकरिता अर्थसहाय्य उपलब्ध करून देण्यात येते. यामध्ये राष्ट्रीयकृत बँकेचा सहभाग 60 टक्के असून अर्जदारास 5 टक्के रक्कम स्वतःचा सहभाग म्हणून भरावयाची आहे. राष्ट्रीयकृत बँकांनी मंजूर केलेल्या प्रकल्प रकमेच्या 35 टक्के रक्कम महामंडळामार्फत बीज भांडवल म्हणून देण्यात येते. सदर 35 टक्के रक्कमेवर द.सा.द.शे. 4 टक्के व्याज आकारण्यात येते. बीज भांडवल कर्ज योजनेच्या परतफेडीचा कालावधी 5 वर्षांचा असून बँकेने कर्ज वितरीत केल्यानंतर त्वरीत दुसऱ्या महिन्यापासून महामंडळाच्या बीज भांडवलाची वसूली सुरु केली जाते. बीज भांडवल वसूली हप्त्याचे आगाव धनादेश घेतले जातात.

महामंडळाच्या योजनांचा लाभ घेणाऱ्या अर्जदार पात्रता अटी व शर्ती

अर्जदार महाराष्ट्र राज्याचा रहिवाशी असावा, त्याचे वय 18 ते 45 वर्षे असावे, अर्जदाराचे नाव जिल्हा कौशल्य विकास रोजगार व उद्योजकता मार्गदर्शन केंद्रात नोंदविलेले असावे, अर्जदाराच्या कुटुंबाचे वार्षिक उत्पन्न 6 लाख रुपयेच्या आत असावे, अर्जदाराच्या कुटुंबातील व्यक्ती कोणत्याही बँकेची थकबाकीदार नसावी, त्याचे जिल्ह्यात स्थायी वास्तव्य मागील 3 वर्षे असावे.

अर्जासोबत खालील बाबींची पूर्तता

बँकेचे ना-देय प्रमाणपत्र, तहसीलदार यांनी दिलेला उत्पन्नाचा दाखला, रेशनकार्ड व दोन वेगवेगळे जामीनदार देणे आवश्यक आहे, नुकतेच काढलेले पासपोर्ट साईज फोटो, आवश्यकतेप्रमाणे इतर कागदपत्रे करारपत्र/ भाडेपावती जागेबाबत पुरावा तांत्रिक शिक्षणाचे प्रमाणपत्र महानगरपालिका/ग्रामपंचायत परवाना ड्रायव्हिंग लायसन्स परमीट परवाना डिलेव्हरी चलन इत्यादी कागदपत्रे आवश्यक आहेत.

प्रकरण ३.

मुद्रा बँक योजना

प्रस्तावना

देशातील लघु उद्योगांना सहज कर्ज पुरवठा व्हावा, या उद्देशाने पंतप्रधान नरेंद्र मोदी यांनी ८ एप्रिल २०१५ रोजी २०,००० करोड रुपये भांडवल असलेली 'मायक्रो युनिट्स डेव्हलपमेंट अँड रिफायनान्स एजन्सी' अर्थात मुद्रा बँकेचे उद्घाटन केले.

या बँकेतून लघु उद्योजकांना 10 लाखांपर्यंतचे कर्ज सहज उपलब्ध होणार आहे. यासाठी सरकारने एकूण 20 हजार कोटींची तरतूद केली आहे. या बँकेच्या मध्यमातून लघु उद्योगांना कर्ज देण्यासाठी देशातील इतर बँकांना प्रोत्साहनही देण्यात येईल. शिवाय या कर्ज योजनांच्या नियमनाचे कामही मुद्रा बँकेच्या हाती असेल.

मुद्रा योजनेतील कर्जाचे प्रकार

मुद्रा योजनेत खालील तीन श्रेणीचा समावेश आहे:

1. शिशू : शिशू श्रेणीअंतर्गत 50,000 रुपयांचे कर्ज मिळू शकते
2. किशोर : किशोर श्रेणीत 50,000 रुपयांपासून 5 लाख रुपयांपर्यंत कर्ज दिले जाते
3. तरुण श्रेणी : तरुण श्रेणीअंतर्गत 5 लाख रुपयांपासून 10 लाख रुपयांपर्यंत कर्ज मिळेल

थोडक्यात मुद्रा बँक योजना

मुद्रा बँकेद्वारे छोट्या कारखानदारांना आणि दुकानदारांना कर्ज मिळेल. ज्यांना नवा उद्योग, काम सुरु करायचे असेल, त्यांनाही कर्ज मिळेल. त्याच बरोबर भाजीवाले, सलून, फेरीवाले, चहाचे दुकानदार यांनाही लोन दिले जाईल.

पंतप्रधान मुद्रा योजनेत प्रत्येक सेक्टर नुसार स्कीम बनवली जाते. प्रत्येक सेक्टर मध्ये वेगवेगळ्या स्कीम असतील. मुद्रा बँक हि रिझर्व्ह बँकेच्या नियंत्रणाखाली ती काम करते. मुद्रा ही संस्था मुख्यतः लघु उद्योगांनाच अर्थ पुरवठा करते. व्याजाचा दर कमी आहे.. कर्ज मंजूर झाले की त्यानंतर कर्जदाराला “मुद्रा कार्ड” दिले जाते जे की क्रेडीट कार्ड सारखे असेल आणि जेवढे कर्ज मंजूर झाले आहे तसे वापरता येईल.

मुद्रा योजनेची वैशिष्ट्ये

- देशातील ५.७७ कोटी उद्योजकांना वित्तसाहाय्य
- वार्षिक ७ टक्के दराने १० लाख रुपयांपर्यंत अर्थपुरवठा
- २०,००० कोटींचे भक्कम सरकारचे भांडवली पाठबळ
- सिडबीची ही उपकंपनी रिझर्व्ह बँकेच्या अखत्यारीत येणार
- सूक्ष्म वित्त संस्थेव्यतिरिक्त बँकेकरिता स्वतंत्र विधेयक

मुद्रा लोन साठी आवश्यक बाबी

1. कोणत्याही प्रकारचा जामीन नाही.
2. कोणत्याही प्रकारचे मॉर्गेज ठेवावे नाही
3. स्वतःचे 10 टक्के भाग भांडवलची गरज नाही.
4. हि योजना फक्त सरकारी बँकेतच होणार.
5. वय 18 वर्षे पूर्ण असले पाहिजेत
6. अर्जदार कोणत्याही बँकेचा थकबाकीदार नसावा.

मुद्रा बँकेतून कर्ज घेण्यासाठी लागणारी कागदपत्रे

1. ओळखीचा पुरावा - मतदान ओळख पत्र, आधार कार्ड इ.
2. रहिवासी पुरावा उदा - लाईट बिल, घर पावती.
3. आपण जो व्यवसाय करणार आहोत किंवा करत आहोत त्याचा परवाना व स्थायी पत्ता.
4. व्यवसायासाठी लागणारे मटेरियल किंवा यंत्र सामुग्री इ. त्याचे कोटेशन व बिले.
5. आपण ज्या व्यापाऱ्याकडून माल घेतला त्याचे पूर्ण नाव व पत्ता.
6. अर्जदाराचे 2 फोटो.

प्रकरण ४.

पशुसंवर्धन विभाग योजना

राज्य योजनांतर्गत योजना

राज्यातील गाई, म्हशींची उत्पादकता वाढविण्यासाठी सर्वसमावेशक अंनुवंशिक सुधारणा कार्यक्रम

राज्यातील गाई-म्हशींची उत्पादकता वाढविण्यासाठी सर्वसमावेशक अंनुवंशिक सुधारणा कार्यक्रम राबविला जात आहे. ही दीर्घकालीन योजना आहे. या योजनेच्या माध्यमातून जनावरांची ओळख पटविणे, त्यांच्या उत्पादनविषयक बाबींची नोंद घेणे, तसेच पैदास चाचणी कार्यक्रम राबविला जाणार आहे. या योजनेअंतर्गत गाय वर्गातील खिलार, डांगी, देवणी, गवळावू, लाल कंधारी, गीर, साहिवाल, जर्सी संकरित, होल्स्टिन फ्रिजियन संकरित या गाई आणि म्हैस वर्गातील पंढरपुरी, नागपुरी, मराठवाडी, मुन्हा व जाफराबादी म्हशींची निवड करण्यात आली आहे.

नावीन्यपूर्ण योजनेअंतर्गत दुधाळ संकरित गाई/ म्हशींचे गटवाटप करणे

राज्याच्या दूध उत्पादनामध्ये वाढ करण्याबरोबरच ग्रामीण भागातील शेतकरी व पशुपालकांना अर्थार्जनाचे व स्वयंरोजगाराचे साधन उपलब्ध करून देण्यासाठी लाभार्थींना एकूण सहा संकरित गाई/सहा दुधाळ म्हशींचे गटवाटप करण्यात येणार आहे.

सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभार्थींना गट किमतीच्या ५० टक्के अनुदान आणि अनुसूचित जाती व जमातींच्या लाभार्थींना प्रकल्प खर्चाच्या ७५ टक्के अनुदान देण्यात येणार आहे.

सर्वसाधारण प्रवर्गातील व अनुसूचित जाती/ जमातींच्या लाभार्थींना अनुक्रमे १० टक्के व ५ टक्के एवढा निधी स्वतः उभारणे व उर्वरित रक्कम अनुक्रमे ४० टक्के व २० टक्के बँकेकडून कर्जरूपाने उपलब्ध करून घ्यावयाची आहे.

दुधाळ जनावरांची खरेदी राज्याबाहेरील जनावरांच्या बाजारातून करण्यात येणार आहे.

या योजनेअंतर्गत सहा संकरित गाई/ म्हशींच्या एका गटाची किंमत रुपये ३,३५,१८४ रुपये इतकी निश्चित करण्यात आली असून, त्यामध्ये खालील बाबींचा समावेश करण्यात आला आहे -

अ.क्र. ---- बाब ---- किंमत रुपये

१. ---- सहा संकरित गाई/ म्हशींचा गट प्रति गाय/ म्हैस रु. ४०,०००/- प्रमाणे ---- २,४०,०००/-
२. ---- जनावरांसाठी गोठा ---- ३०,०००/-
३. ---- स्वयंचलित चारा कटाई यंत्र ---- २५,०००/-

४. ---- खाद्य साठविण्यासाठी शेड ---- २५,०००/-

५. ---- ५.७५ टक्के (+१०.०३% सेवाकर) दराने तीन वर्षांचा विमा ---- १५,१८४/-

---- एकूण ---- ३,३५,१८४/-

वरीलप्रमाणे या योजनेअंतर्गत सर्वसाधारण प्रवर्गातील लाभार्थींना गटवाटप करताना ५० टक्के अनुदान म्हणजेच १,६७,५९२ रुपये, तर अनुसूचित जाती/ जमातींच्या लाभार्थींना ७५ टक्के अनुदान म्हणजेच २,५१,३८८ रुपये शासकीय अनुदान अनुज्ञेय आहे.

केंद्रपुरस्कृत योजना

१) प्रशिक्षण व कार्यशाळा आयोजन

या योजनेअंतर्गत पशुसंवर्धन खात्यातील पशुवैद्यकीय अधिकारी व पशुधन पर्यवेक्षक यांना विविध सांसर्गिक रोगांचे निदान करणे, त्यावर उपचार करणे, तसेच प्रतिबंधात्मक उपाययोजना या अनुषंगाने प्रशिक्षण कार्यक्रम व कार्यशाळा आयोजित करण्यात येते. यासाठी केंद्र शासनाकडून १०० टक्के अनुदान उपलब्ध होत असून, रोग अन्वेषण विभाग, पुणे यांच्यामार्फत सदर योजनेची अंमलबजावणी करण्यात येते.

२) राष्ट्रीय बुळकांडी रोगनिर्मूलन कार्यक्रम -

राष्ट्रीय बुळकांडी रोगनिर्मूलन कार्यक्रम ही योजना १०० टक्के केंद्र शासनाच्या अनुदानावर राबविण्यात येते. या योजनेअंतर्गत १९८८-८९ पासून ते १९९६-९७ या वर्षापर्यंत राज्यातील सर्व मोठ्या जनावरांचे बुळकांडी रोग प्रतिबंधक लसीकरण करण्यात आले, तसेच १९९५-९६ ते १९९६-९७ या वर्षी देशातील सर्व लहान जनावरांचेही बुळकांडी रोग प्रतिबंधक लसीकरण करण्यात आले. सदर लसीकरणात राज्यातील १०० टक्के जनावरांचे लसीकरण केल्याने १९९६-९७ नंतर राज्यात बुळकांडी रोगाचा प्रादुर्भाव आढळून आलेला नाही.

सदर रोग आर्थिकदृष्ट्या अत्यंत महत्त्वाचा असल्याने केंद्र शासनाकडून दर वर्षी बुळकांडी रोगाचा प्रादुर्भाव नसल्याची खात्री करण्यासाठी बुळकांडी रोग सर्वेक्षणासाठी दर वर्षी तरतूद उपलब्ध करून दिली जात आहे. यामध्ये पशुवैद्यकीय संस्थांचे सर्वेक्षण केले जाते, ज्यामध्ये पशुवैद्यकीय संस्थेत उपचारार्थ येणाऱ्या जनावरांचे त्यांनी दर्शविलेल्या लक्षणांद्वारे सर्वेक्षण केले जाते.

- 'व्हिलेज सर्च' या कार्यक्रमाअंतर्गत राज्यातील सर्व गावांचे वर्षातून एक वेळा सर्वेक्षण केले जाते- ज्याअंतर्गत गावातील जनावरांमध्ये बुळकांडीसदृश रोगांचा प्रादुर्भाव झालेला नाही, याची खात्री केली जाते.

'स्टॉक रूट सर्च' या कार्यक्रमाअंतर्गत राज्यातील ज्या महत्त्वाच्या मार्गावरून जनावरांची राज्यांतर्गत, तसेच राज्याबाहेर वाहतूक केली जाते, अशा प्रमुख मार्गावरील सर्व गावांचे बुळकांडी रोग प्रादुर्भावासाठी सर्वेक्षण केले जाते. आतापर्यंत दर वर्षी केलेल्या सर्वेक्षणात राज्यामध्ये बुळकांडी रोगसदृश जनावर आढळून आलेले नाही.

३) लाळ खुरकूत रोगमुक्त पट्टा निर्माण करणे -

लाळ खुरकूत रोगमुक्त पट्टा निर्माण करणे ही योजना १०० टक्के केंद्र शासनाच्या अनुदानावर राबविण्यात येते. ही योजना राज्यातील पुणे, सातरा, नगर, औरंगाबाद, मुंबई व ठाणे जिल्ह्यातील ठाणे, भिवंडी व वसई या तीन तालुक्यांमध्ये राबविली जाते.

ज्या भागातून मोठ्या प्रमाणात जनावरांच्या मांसाची निर्यात केली जाते, असा भाग लाळ खुरकूत रोगापासून मुक्त करण्यासाठी व या रोगाचे समूळ उच्चाटन करण्यासाठी केंद्र शासनाच्या १०० टक्के अर्थसाह्याने २२ डिसेंबर २००३ पासून लसीकरणाचा कार्यक्रम राबविण्यात येत आहे.

ही योजना संपूर्ण राज्यात राबविण्यासाठी केंद्र शासनाने नुकतीच मंजूरी दिली आहे. त्यानुसार राज्यातील सर्वच म्हणजे ३५ जिल्ह्यांमध्ये २०११-१२ पासून लाळ खुरकूत रोगप्रतिबंधक लसीकरण करण्यात येत आहे.

४) माहिती व जनसंपर्क मेळाव्याचे आयोजन -

स्कॅंड योजनेखाली सदर घटक योजनेअंतर्गत जिल्हा स्तरावर व तालुका स्तरावर संपर्क मेळावे आयोजित करून पशुधन घटकांमध्ये होणाऱ्या विविध आजारांविषयीची, लसीकरणाबाबतची व विविध योजनांच्या अंमलबजावणीबाबतची माहिती शेतकऱ्यांना व जनतेला देण्यात येते, जनजागृती करण्यात येते.

५) वैरण विकासाच्या योजना -

अ) गवत क्षेत्र विकास व साठा -

हलक्या/ पडीक जमिनी विकसित करून त्यावर योग्य प्रकारचे एकदल/ द्विदल गवत प्रजाती व वैरण वनस्पती/ वैरण उपयोगी वृक्ष यांची लागवड करून जमिनीची अतिरिक्त धूप थांबवणे, जनावरांच्या पोषणासाठी वैरणीचे उत्पादन करणे, उत्पादित वैरणीचा राखीव साठा, वैरण संचयनीच्या स्वरूपात जतन करणे, हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.

या कार्यक्रमाअंतर्गत १० हेक्टरच्या एका युनिटकरिता केंद्र शासनाचे १०० टक्के अर्थसाह्य देण्यात येते, तसेच जमिनीच्या प्रभागानुसार १.५० लाख रुपये ते १० लाख रुपये अनुदान अनुज्ञेय आहे.

सदर योजना १०० टक्के केंद्र शासनाच्या अनुदानावर राबविली जाते.

ब) वैरण बियाणे उत्पादन, संकलन आणि वितरण -

राज्यात उत्तम दर्जाचे ब्रिडर वैरण बियाणे, पायाभूत बियाणे आणि प्रमाणित बियाणे यांचे उत्पादन वाढवून उत्पादित बियाण्यांना खात्रीशीर बाजारपेठ उपलब्ध करून देणे आणि शेतकऱ्यांना वैरण उत्पादनासाठी दर्जेदार प्रमाणित वैरण बियाणेवाटप करणे, हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.

क) वैरणीच्या विटा तयार करणे -

पीककाढणीनंतर वाया जाणारे पिकांचे अवशेष वाया न घालवता त्याचा जनावरांसाठी वैरणीच्या विटा तयार करण्यासाठी उपयोग करणे, जनावरांसाठी टंचाई, अतिवृष्टी, पूरपरिस्थितीच्या काळात

पोषणयुक्त खाद्य उपलब्ध करणे, ही या योजनेची उद्दिष्टे आहेत.

५० टक्के केंद्र हिस्सा व ५० टक्के लाभार्थी संस्थेचा हिस्सा असलेली योजना असून, एकूण युनिट उभारणीसाठी ४२.५० लाख रुपये अनुदान अनुज्ञेय आहे.

ड) विद्युतचलित कडबाकुट्टी यंत्राच्या वापरास प्रोत्साहन देणे -

राज्यात उत्पादित होणाऱ्या वैरणीचा पुरेपूर वापर व्हावा व वैरण वाया जाण्याचे प्रमाण कमी व्हावे, हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.

एक विद्युतचलित कडबाकुट्टी यंत्र खरेदीसाठी वीस हजार रुपये खर्च अपेक्षित आहे.

सदर खर्चाच्या ७५ टक्के अथवा कडबाकुट्टी यंत्राच्या प्रत्यक्ष खरेदी किमतीच्या ७५ टक्के यापैकी जी रक्कम कमी असेल, तेवढे केंद्र शासनाचे अनुदान या कार्यक्रमांतर्गत अनुज्ञेय आहे व उर्वरित २५ टक्के लाभार्थी हिस्सा आहे.

ई) मुरघास तयार करण्याच्या युनिटची स्थापना करण्यासाठी अर्थसाह्य -

अतिरिक्त उत्पादित हिरव्या वैरणीचे मुरघास तयार करून त्याचा चाराटंचाईच्या काळात जनावरांना पोषणमूल्ययुक्त वैरण उपलब्ध करून देणे, हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.

या कार्यक्रमांतर्गत मुरघास तयार करण्यासाठी बांधकामासाठी पंचाहत्तर हजार रुपये, विद्युतचलित कडबाकुट्टी यंत्र खरेदी करण्यासाठी तीस हजार रुपयांच्या मर्यादेत केंद्र शासनाचे १० टक्के अनुदान मिळते.

इ) अँझोला उत्पादन प्रात्यक्षिक केंद्राची स्थापना करण्यासाठी अर्थसाह्य -

हिरव्या वैरणीला पर्याय म्हणून अँझोला या शेवाळ वनस्पतीचे उत्पादन वाढविण्यास प्रोत्साहन देणे हा या कार्यक्रमाचा उद्देश आहे.

या कार्यक्रमांतर्गत निवडलेल्या शेतकऱ्यांना, सहकारी दूध संघाच्या सदस्यांना अँझोला उत्पादनाचे प्रशिक्षण देऊन अँझोला कल्चरचा पुरवठा करण्यात येतो.

या कार्यक्रमांतर्गत अँझोला कल्चरचा पुरवठा आणि प्रशिक्षण या दोन्ही बाबींसाठी प्रति लाभार्थी/यंत्रणा एकूण अंदाजित खर्च जास्तीत जास्त पाच हजार रुपये याच्या ५० टक्के अथवा येणाऱ्या प्रत्यक्ष खर्चाच्या ५० टक्के (दोन्हीपैकी जी रक्कम कमी असेल त्या मर्यादेत) केंद्र शासनाचे अनुदान मिळते.

जिल्हा वार्षिक योजनेंतर्गत योजना

१) कामधेनू दत्तक ग्राम योजना

राज्यातील गाई व म्हशींच्या दूध उत्पादनामध्ये लक्षणीय वाढ व्हावी यासाठी कामधेनू दत्तक ग्राम योजना ही महत्त्वाकांक्षी योजना राबविण्याचे शासनाने निश्चित केले आहे.

योजनेंतर्गत जिल्हा परिषदेकडील पशुवैद्यकीय संस्थांच्या कार्यक्षेत्रातील प्रत्येकी एक गाव दत्तक

घेण्यात येणार असून, सदर गावामध्ये योजनाबद्धरीत्या पशुसंवर्धकविषयक कार्य मोहिमा हाती घेण्यात येणार आहेत.

योजनेअंतर्गत विभागाचे सर्वच कार्य- उदा.- जंतनाशके पाजणे, गोचीड- गोमाश्या निर्मूलन, वंध्यत्व निर्मूलन, लसीकरण शिबिरे इत्यादी कामे निवडलेल्या दत्तक गावांमध्ये एकत्रितरीत्या आयोजित केली जातात.

योजना राबविण्याकरिता तारीखनिहाय कृती आराखडा सर्व संस्थांना देण्यात आलेला आहे. योजनेचे दूधवाढीचे उद्दिष्ट लक्षात घेता योजना सुरू करतेवेळी शेतकऱ्यांकडील दुधाळ जनावरनिहाय दूध उत्पादनाची आकडेवारी घेण्यात येऊन योजनेचा सहा महिन्यांचा कालावधी संपल्यानंतर पुन्हा दूधवाढीसंबंधी सर्व आकडेवारी घेण्यात येऊन नेमकी फलनिष्पत्ती काय झाली, याचा आढावा घेण्यात येतो.

२) वैरण व पशुखाद्य विकास कार्यक्रम -

(१) शेतकऱ्यांच्या शेतावर वैरण उत्पादनासाठी प्रोत्साहनपर वैरण बियाणेवाटप -

राज्यातील पशुपालकांकडे असलेल्या पशुधनाची उत्पादकता वाढविण्यासाठी व जास्तीत जास्त दुग्ध उत्पादनासाठी पशुपालकांकडे असलेल्या पशुधनाला पुरेशी हिरवी वैरण उपलब्ध होण्यासाठी जास्तीत जास्त क्षेत्रावर वैरणीचे उत्पादन घेणे आवश्यक आहे. शेतकऱ्यांच्या शेतावर वैरणीचे उत्पादन घेण्यासाठी प्रोत्साहन देण्यासाठी सदर योजनेअंतर्गत १०० टक्के अनुदान १५०० रुपयांच्या मर्यादेत ज्वारी, मका, बाजरी, बरसीम, लुसर्न व इतर वैरण बियाणे, तसेच नेपियर, यशवंत व जयवंत या सुधारित बहुवर्षीय गवत प्रजातींचे ठोंबेवाटप करण्यात येते.

२) विशेष पशुधन उत्पादन कार्यक्रमांतर्गत संकरित/ देशी गोवंशाच्या कालवडी, सुधारित/ देशी म्हशीच्या पारड्यांची जोपासना करण्यासाठी अर्थसाह्य ः

सदर कार्यक्रमांतर्गत पशुखाद्याच्या स्वरूपात अल्प भूधारक, अत्यल्प भूधारक व भूमिहीन शेतमजुरांस ५० टक्के अनुदानावर पशुखाद्य देणे व पशुपालकांचे संकरित/ देशी कालवडी/ सुधारित/ देशी पारड्याचा विमा या बाबींचा अंतर्भाव करण्यात आला आहे. लाभार्थींकडील संकरित/ देशी कालवडीचा तिच्या वयाच्या चौथ्या महिन्यापासून ३२ महिन्यांपर्यंत व सुधारित/ देशी पारडीला तिच्या वयाच्या चौथ्या महिन्यापासून ते ४० महिन्यांपर्यंत पशुखाद्याच्या स्वरूपात ५० टक्के अनुदानावर पशुखाद्य पुरविण्यात येते.

संपर्क - ०२०- २५६९०४८०

प्रकरण ५.

कृषि उद्योजकता विकास योजना (भाग-1)

जागतिक बँकेच्या सहाय्याने महाराष्ट्रात राबविण्यात येणाऱ्या महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषी विकास प्रकल्पांची मुख्य उद्दीष्टे शेतकऱ्यांची उत्पादकता वाढविणे, निव्वळ उत्पन्न वाढविणे, शेतकऱ्यांना कृषी पणन सुविधा पुरविणे ही आहेत. ही उद्दीष्टे साध्य करण्यासाठी प्रकल्पांतर्गत अनेक घटक राबविले जातात. शेतकऱ्यांच्या शेतमालाला गुणवत्ता पूर्ण बनविणे, शेतमालाचे काढणी पश्चात व्यवस्थापन, प्रक्रिया, मूल्यवर्धन, कृषी मालाची थेट विक्री इत्यादीच्या माध्यमातून शेतकऱ्यांचे निव्वळ उत्पन्न वाढविणे व कृषी क्षेत्रात उद्योजकता वाढविण्यासाठी एम.ए.सी.पी. अंतर्गत “कृषी उद्योजकता विकास कार्यक्रम” (Entrepreneurship Development Program) हा घटक राबविण्यात येत आहे. या कार्यक्रमाचा उद्देश, अर्थसहाय्य लाभार्थी निवड, अटी-शर्ती, अंमलबजावणी आदींबाबतचे सविस्तर मार्गदर्शन या लेखाच्या दोन भागांद्वारे करण्यात येत आहे.

कार्यक्रमाचा उद्देश

क्षेत्रीय स्तरांवर अनेक नावीन्यपूर्ण प्रयोग केले जातात. हे प्रयोग पिकांच्या नवीन जाती, उत्पादन पद्धती, शेती औजारे, व्यवस्थापन पद्धती, कृषी प्रक्रिया व मूल्यवर्धन याबाबत असतात. अशा नावीन्यपूर्ण प्रयोगांना मदत करून ते अन्य शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचविणे व त्यातून कृषी क्षेत्रात उद्योजकता वाढीच्या संधी निर्माण करणे आवश्यक असते. या नावीन्यपूर्ण प्रयोगांना आत्मा मार्फत वेळोवेळी मदत करणे आवश्यक आहे. पीक उत्पादकता वाढ, उत्पादित मालाची गुणवत्ता वाढवून निव्वळ नफ्यात वाढ आणि बाजार संपर्क/ पर्यायी बाजार व्यवस्था याद्वारे कृषी व्यावसायिकतेवर आधारित उद्योजकता विकास करण्यासाठी एम.ए.सी.पी. प्रकल्पांतर्गत “कृषी उद्योजकता विकास कार्यक्रम” (Entrepreneurship Development Program) हा घटक राबविण्यात येत आहे.

उपक्रमासाठी निवड करावयाच्या प्रकल्पाची संक्षिप्त माहिती

1. काढणी पश्चात तंत्रज्ञान व्यवस्थापन धान्य व फळे विषयक प्रकल्प (PHT) अहवाल.
2. मूल्यवर्धन व प्रक्रिया.
3. प्रतवारी व पणन संदर्भातील प्रकल्प अहवाल.
4. कृषि पणन विषयक प्रकल्प अहवाल, कृषि मूल्यवर्धनासाठी यांत्रिकीकरण विषयक प्रकल्प अहवाल, कृषि व्यवसायाला प्रोत्साहन मिळणेसाठीचे उपक्रम जसे (अॅग्री क्लिनिक व अॅग्री बिसनेस सेंटर), शेतकरी गटाने/संघाने कृषि अवजारे सामूहिक भाडेतत्वावर देण्याचा प्रस्ताव.

5. बाजारभिमुख सेंद्रीय कृषि उत्पादन, प्रतवारी व पणन याबाबत प्रोत्साहन देणारे प्रकल्प अहवाल.

6. पशुसंवर्धनाचे (छोटे जनावरांचे उदा. शेळी, मेंढी) संबंधीत प्रकल्प अहवाल.

अर्थसहाय्य मर्यादा

प्रस्तावामधील उद्योजक उभारणीसाठी लागणारी मशिनरी व उपकरणे या बाबींनाच फक्त अर्थसहाय्य उपलब्ध होईल. मशिनरी व उपकरणे या बाबींवरील खर्चाच्या 50 टक्के किंवा जास्तीत जास्त रु. 10 लाख इतके अनुदान देण्यात येईल. जमीन खरेदी व बांधकामे या बाबी अर्थसहाय्यासाठी गृहीत धरल्या जाणार नाहीत. प्रकल्प किमान 6 वर्षे यशस्वीपणे चालविणे बंधनकारक आहे.

प्रकल्पांतर्गत वित्त सहाय्यासाठी फक्त नव्यानेच यापुढे सुरु होणारे प्रकल्पच ग्राह्य धरण्यात येतील. जे प्रकल्प यापूर्वीच कार्यान्वित झालेले आहेत त्यांना अर्थसहाय्य उपलब्ध होणार नाही. पूर्वी कार्यान्वित असलेले प्रकल्प अर्थसहाय्यासाठी पाठविल्यास व तशी खात्री झाल्यास संबंधीत अधिकारी प्रशासकीय कारवाईस पात्र राहतील व त्यांच्या विरुद्ध योग्य ती प्रशासकीय कार्यवाही करण्यात येईल. प्रकल्पासाठी लाभार्थी बँकेकडून कर्ज घेणार असल्यास तसे कर्ज राष्ट्रीयकृत बँकेकडूनच घेणे बंधनकारक आहे.

प्रकल्प व लाभार्थी निवडीची प्रक्रिया

कृषि उद्योजकता विकास कार्यक्रमांतर्गत शेतकरी उत्पादक गट/शेतकरी उत्पादक कंपनी यांना लाभ देण्यात यावा. प्रकल्प संचालक, आत्मा यांनी आर्थिक वर्षाच्या सुरुवातीस कृषि उद्योजक प्रकल्पाची वृत्तपत्रांमध्ये प्रसिद्धी द्यावी. सर्व तांत्रिक बाबींचा विचार करून आलेल्या प्रस्तावापैकी प्रकल्पातील परिक्षेत्राचा जास्तीत जास्त विचार करून उद्योजकाची निवड जिल्हास्तरीय निवड समितीमध्ये करण्यात यावी. तसेच जिल्हास्तरीय निवड समितीच्या सभेचा इतिवृत्तांत लिहावा व उपस्थित सभासदांची स्वाक्षरी या प्रस्तावावर घेण्यात यावी. यासाठी स्वतंत्र नोंदवही ठेवण्यात यावी.

प्रकल्पाच्या सर्वसाधारण अटी व शर्ती

1. अन्नधान्य व फलोत्पादन पिकांच्या कच्च्या मालावर प्राथमिक स्वरूपाची प्रक्रिया करून, गुणात्मक वाढ करणे अपेक्षित आहे. यामध्ये नवीन, सुधारित तंत्रज्ञानाच्या समावेश असणारे नावीन्यपूर्ण प्रक्रिया प्रकल्पच पात्र ठरतील.
2. प्रकल्पाच्या ठिकाणी स्वच्छतेविषयक सर्व निकष काटेकोरपणे पाळणे आवश्यक आहे. आवश्यक असल्यास एफपीओ यांचेकडून प्रकल्पासाठीचे लायसन्स/प्रमाणपत्र घेणे बंधनकारक आहे.

3. उत्पादनाचे व्यापारी नाव (Brand Name) संबंधीत कागदपत्रे प्रस्तावाबरोबर जोडणे आवश्यक आहे.
4. जो प्रकल्प उभा करावयाचा आहे त्या प्रकल्पासंदर्भात लाभार्थीने त्याविषयीचे प्रशिक्षण घेतलेले असावे. कृषि विद्यापीठ/कृषि विज्ञान केंद्र/कृषि विभाग/शासन मान्यता प्राप्त संस्थेत प्रशिक्षण घेतल्याबाबतचे प्रमाणपत्र जोडणे आवश्यक आहे.
5. एका लाभार्थी संस्थेचा, प्रकल्प कालावधीमध्ये एकच प्रस्ताव अर्थसहाय्यासाठी ग्राह्य धरण्यात येईल.
6. प्रस्तावाबरोबर प्रकल्पाचा आराखडा (प्रोजेक्ट रिपोर्ट) जोडावा. महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकास प्रकल्पांतर्गत कृषि व्यवसाय प्रोत्साहन सुविधा (ABPF) अंतर्गत कृषि उद्योजकांना कृषि व्यवसायाशी संबंधीत प्रकल्प अहवाल तयार करून देण्याची सुविधा उपलब्ध असून त्यासाठी प्रकल्प संचालक, आत्मा यांच्याशी संपर्क साधून या विनामूल्य सुविधेचा फायदा प्रकल्पाचा आराखडा (Project Report) तयार करण्यासाठी घेता येईल. याशिवाय हा आराखडा चार्टर्ड अकौंटंट (सनदी लेखापाल) अथवा तज्ज्ञ व्यक्तीकडून तयार करून घेण्यात येऊ शकतो. प्रोजेक्ट रिपोर्टशिवाय (डिआरपी) प्रस्तावाचा अर्थसहाय्यासाठी विचार केला जाणार नाही.
7. प्रकल्प अहवाल हा बँकेकडून कर्ज मंजूर करून घेण्यायोग्य असावा. (बँकेबल प्रोजेक्ट) त्यामध्ये मुख्यतः प्रकल्पाचा संक्षिप्त तपशील, उत्पादन कार्यक्रम, त्यासाठी लागणारी मशिनरी व साहित्य, कच्चा माल व त्याची उपलब्धता, इतर साधन सामग्री (वीज, पाणी, इ.) मनुष्यबळ, बाजारपेठेची उपलब्धता व नफ्याचे विश्लेषण या बाबींचा अंतर्भाव असावा. नफ्याचे विश्लेषण काढण्यासाठी प्रकल्प खर्च, त्यासाठी लागणारे कायमस्वरूपी व खेळते भांडवल व त्यापासून मिळणारे उत्पन्न या बाबींची आवश्यकता राहिल. प्रक्रिया केंद्र दीर्घ कालावधीसाठी चालू शकेल व ते आर्थिक व तांत्रिकदृष्ट्या सक्षम असेल या बाबींची प्रकल्प अहवालातून खात्री होणे आवश्यक आहे.
8. प्रकल्प आधारित विकास कार्यक्रमाच्या संकल्पनेनुसार एकमेकाशी संलग्न/पुरक इतर घटकांचा एकत्रित प्रस्तावही लाभार्थ्यास सादर करता येईल.
9. प्रकल्प अहवाल (Project Report) इंग्रजीमध्ये तयार करण्यात यावा. प्रकल्प अहवाल तयार करताना विचारात घ्यावयाच्या बाबींची माहिती सहपत्रित करण्यात आलेली आहे. जिल्हा उद्योग केंद्र/कंपनी अॅक्टनुसार प्रमाणपत्र/एफपीओ नोंदणी प्रमाणपत्र/संस्थेची नोंदणी प्रमाणपत्र जोडावे. सादर केलेल्या बाबींवर इतर योजनेतून फायदा घेतलेला नाही असे हमीपत्र प्रकल्प संचालक, आत्मा यांनी द्यावयाचे आहे. लाभार्थीने ज्या घटकासाठी अर्थसहाय्य घेतले आहे ते घटक/प्रकल्प किमान 6 वर्षे कार्यान्वित राहणे बंधनकारक राहिल अन्यथा सदरील रक्कम व्याजासहित वसूलपात्र राहिल.
10. प्रस्तावाबरोबर आवश्यक ती कागदपत्रे, देयके/दरपत्रके, बांधकाम नकाशा व अंदाजपत्रक

(स्थापत्य अभियंता यांचे स्वाक्षरीने) इ. जोडणे आवश्यक आहे. लाभार्थीने ज्या घटकासाठी अर्थसहाय्य मागितले आहे तो घटक/प्रकल्प पूर्ण झाला असल्यास एकूण प्रकल्पाच्या (खर्चाचे चार्टर्ड इंजिनियरचे प्रमाणपत्र व एकूण प्रकल्प खर्चाचे चार्टर्ड अकौंटेंटचे प्रमाणपत्र जोडावे.)

11. लाभार्थी व प्रकल्प संचालक, आत्मा यांच्यात अनुदान वितरणाच्यावेळी रुपये 100/- च्या स्टॅम्प पेपरवर नोटराईज्ड केलेला विहित नमुन्यातील करारनामा करण्यात यावा. लाभार्थी हा एखादी संस्था असल्यास लेखा परीक्षणाचा अहवाल (मागील तीन वर्षांचा) जोडावा. सहकारी संस्था असल्यास संस्था कार्यरत असल्याबाबतचे जिल्हा उपनिबंधकाचे प्रमाणपत्र जोडावे.

12. प्रकल्प चालू करण्यापूर्वीची मोका तपासणी करण्याची जबाबदारी प्रकल्प संचालक, आत्मा यांची राहिल. प्रपत्र 1 मधील तपासणी अहवाल व त्यासोबत प्रस्ताव मंजूरीसाठी शिफारस करून पाठविताना द्यावयाचा मोका तपासणी अहवालासाठी दिलेल्या प्रपत्रामध्ये अहवाल द्यावयाचा आहे. त्यांच्याशिवाय प्रकल्प उपसंचालक - 2 आत्मा यांनी प्रकल्प सुरू होण्यापूर्वी व प्रकल्प झाल्यानंतर द्यावयाच्या मोका तपासणी अहवालावर सहया केल्यास त्या ग्राह्य धरल्या जाणार नाहीत. याची कृपया नोंद घेण्यात यावी.

13. अर्थसहाय्याचा लाभ घेण्यासाठी सादर करण्यात येणारा प्रस्ताव हा मूळ प्रतीत पाठविण्यात यावा. झेरोक्स प्रती पाठविण्यात येवू नयेत. तसेच प्रस्तावासोबत काही कागदपत्रे साक्षांकित करावयाची असल्यास ती राजपत्रित अधिकाऱ्यांच्या स्वाक्षरीने करावीत. अनुदानाची रक्कम धनादेशाद्वारे बँक कर्ज खात्यावर जमा करण्यात येईल. मात्र त्यासाठी लाभार्थीने बँकेतील कर्ज खाते क्रमांकाचा तपशील देणे आवश्यक राहिल. बिगर सहकारी संस्थानी कंपनी व्यवस्थपनात/मालकी हक्कात बदल केल्यास लाभार्थीने तसे कार्यालयास कळविणे बंधनकारक राहिल व त्याची प्रत नोडल ऑफिसर, प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष (कृषि), एम.ए.सी.पी., पुणे यांना देणे बंधनकारक राहिल.

14. लाभार्थ्याने सदर प्रकल्पाच्या नाम फलकावर “जागतिक बँक सहाय्यित महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकस प्रकल्पाच्या अर्थसहाय्याने” असे ठळक अक्षरात नमूद करावे. तसेच नाम फलकावर महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम विकास प्रकल्पाचे सांकेतिक चिन्ह असणे बंधनकारक आहे. प्रकल्पाच्या जागेबाबतचा मालकी हक्क पुरावा (7/12 आणि 8 अ उतारे) किंवा नोटराईज्ड भाडेपट्टी करारनामा/लिज डिड पुरावा देण्यात यावा. जागा भाडे तत्वावर घेतली असल्यास भाडेपट्टीचा कालावधी किमान वीस वर्ष असावा.

15. भांडवली खर्चाचे अर्थसहाय्यासाठी विचार करण्यात येईल. प्रस्तावामध्ये बऱ्याच वेळा लाभार्थीकडून मोठ्या प्रमाणावर बांधकामाचा खर्च समाविष्ट करण्यात येतो. हा खर्च अर्थसहाय्य देण्यासाठी विचारात घेतला जाणार नाही. प्रकल्पासाठी येणारा बांधकामाचा खर्च स्वतः लाभार्थ्याने करावयाचा आहे.

कृषी उद्योजकता विकास (भाग-2)

'कृषी उद्योजकता विकास कार्यक्रम' चा उद्देश, अर्थसहाय्य लाभार्थी निवड, अटी-शर्ती, अंमलबजावणी आदींबाबतच्या सविस्तर मार्गदर्शनाच्या लेखाचा भाग दुसरा....

उपक्रमाची अंमलबजावणी

1. या उपक्रमाची अंमलबजावणी प्रत्येक जिल्ह्याच्या कृषी पणन तज्ज्ञ यांच्या माध्यमातून करण्यात येईल. त्यासाठी कृषी पणन तज्ज्ञ हे सदर उपक्रमाची माहिती लाभार्थींना व्हावी यासाठी वर्षाच्या सुरुवातीलाच आत्मा अंतर्गत आयोजित करण्यात येणाऱ्या विविध जिल्हा व तालुकास्तरीय आत्मा अंतर्गत बैठका (GB, AMC, DFAC & BFAC), कार्यशाळा, प्रशिक्षण कार्यक्रम, चर्चा, प्रत्यक्ष भेटी इत्यादी उपस्थित राहून माहिती देतील यासाठी जिल्हा व तालुका स्तरावर स्वतंत्र कार्यशाळा सुद्धा आयोजित करतील. यासाठी आवश्यक ते मार्गदर्शन प्रकल्प संचालक, आत्मा हे करतील.
2. इच्छुक लाभार्थी संस्थांनी सदर उपक्रमांतर्गत सहभाग नोंदवण्यास स्वारस्य दाखवल्यास त्यांची नोंदणी करावी. त्यांच्या सोबत विशेष चर्चा घडून आणून पूर्वसंमती विषयक अर्ज भरून घ्यावा व त्यासाठी कालमर्यादा ठरवून घ्यावी. ठराविक कालावधीत प्राप्त झालेल्या पूर्व संमतीचे अर्ज जिल्हास्तरीय छाननी समिती पुढे सादर करावेत.
3. जिल्हास्तरीय समितीच्या छाननी नंतर व त्यांच्या मार्गदर्शनानुसार प्राप्त झालेल्या पूर्व संमती अर्जामधून पूर्व संमती प्राप्त झालेल्या अर्जदारांना सविस्तर प्रकल्प अहवाल पाठविणेसाठी लेखी कळवावे. त्यासाठी मार्गदर्शन सूचनांबरोबर देण्यात आलेल्या प्रपत्र चा उपयोग करावा.
4. प्रकल्पाच्या अर्जाचे नमुने, अर्जासोबत सादर करावयाच्या कागदपत्रांची सूची हे तालुका कृषी अधिकारी कार्यालय, शेती सल्ला व माहिती केंद्र व महाराष्ट्र स्पर्धाक्षम कृषि विकास प्रकल्पाचे संकेतस्थळावर उपलब्ध असतील.
5. कृषी पणन तज्ज्ञ हे ई.डी.पी. प्रकल्पासाठी प्राप्त प्रस्तावांचे स्वतंत्र रजिस्टर ठेवतील, ई.डी.पी. प्रस्तावाचे अंमलबजावणीसाठी पाठपुरावा करतील. आत्मा कार्यालय सदर प्रकल्प ए.बी.पी.एफ. विभागीय कार्यालयास तपासणीसाठी पाठवेल (ए.बी.पी.एफ. यांच्या विभागीय सल्लागाराची नेमणूक होई पर्यंत सदर प्रस्तावाची छाननी जिल्हास्तरीय समिती मार्फत केली जाईल.)
6. विभागीय ए.बी.पी.एफ. सल्लागारांकडे प्राप्त झालेल्या प्रस्तावांची तांत्रिक व आर्थिक क्षमता पडताळून बँकेबल रिपोर्ट (प्रस्ताव) तयार करतील. सदर प्रस्ताव 15 दिवसांच्या आत ए.बी.पी.एफ.

सल्लागार यांनी आत्मा कार्यालयास सादर करावा.

7. प्राप्त झालेले प्रकल्प अहवाल जिल्हास्तरीय छाननी समितीच्या शिफारशीनुसार, राज्यस्तरीय समितीकडे पाठविण्यात यावे. राज्यस्तरीय समितीच्या मान्यतेनंतर प्रकल्पाची अंमलबजावणी प्रकल्प संचालक, आत्मा करतील.

प्रकल्पांची मंजूरी व अनुदान प्रक्रिया

पहिला टप्पा उपलब्ध अनुदानाच्या आधिन राहून राज्यस्तरीय समिती मार्फत निवड करण्यात आलेल्या कृषि उद्योजक संस्थांना आवश्यक त्या बाबींचा सखोल अभ्यास करून देय असलेल्या घटकांवर एकूण प्रकल्प खर्चाच्या 50 टक्के किंवा अधिकतम रुपये 10 लाख एवढे अर्थ साहाय्य देय राहिल. परंतु वेगवेगळ्या प्रकल्पांच्या बाबतीत ही मर्यादा त्या प्रकल्पाच्या एकूण प्रकल्प खर्चाच्या 50 टक्के किंवा रुपये 10 लाख एवढे या मर्यादित न राहता प्रत्यक्ष प्रकल्पातील देय असलेल्या घटकांशी निगडीत असल्याने रु. 10 लाख मर्यादेपेक्षाही कमी असू शकते.

प्रकल्प संचालक, आत्मा, प्रकल्प उपसंचालक, आत्मा 2 व कृषि पणन तज्ज्ञ यांनी मिळून मोका तपासणी करणे. राज्यस्तरीय समिती जिल्हास्तरावरून आलेल्या प्रकल्प अहवालांची कृषि व्यवसाय प्रोत्साहन सुविधा या घटकामार्फत तपासणी करून त्यांना मंजूरी देईल व अर्थसहाय्यासाठी प्राधान्यक्रम ठरवेल. संबंधीत जिल्ह्यांच्या प्रकल्प संचालक, आत्मा यांना कळविणे, प्रकल्प संचालक, आत्मा हे संबंधीत लाभार्थीला कळवतील.

पहिला टप्पा वितरित करणे एकूण अनुदानाच्या 50 टक्के एवढे अनुदान देय राहिल. प्रकल्प पूर्ण कार्यान्वित झाल्यानंतर (उत्पादन सुरू झाल्यानंतर) मोका तपासणी करून दुसरा टप्प्याचे अनुदान वितरित करण्यात येईल.

प्रस्ताव सादर करण्यासाठी निर्देशक पुढीलप्रमाणे

महाराष्ट्र कृषि उद्योजकता विकास कार्यक्रमांतर्गत प्रस्ताव सादर करण्याकरिता प्रथम संबंधीत लाभार्थ्याने आपला प्रस्ताव तालुका कृषि अधिकारी/तालुका तंत्रज्ञान व्यवस्थापक यांच्याकडे सादर करावा. त्यानंतर तो प्रस्ताव आत्मा कार्यालय, ए.बी.पी.एफ. विभागीय कार्यालय, जिल्हास्तरीय समिती आत्मा यांच्याकडे येतो. सदरील समितीकडून मंजूर झालेला प्रस्ताव पी.आय.यु. (कृषि), एम.ए.सी.पी. कडे जातो व तेथून अंतिम मंजूरीसाठी राज्यस्तरीय समितीकडे जातो व या प्रस्तावाबाबत राज्यस्तरीय समितीमध्ये चर्चा होऊन परिपूर्ण प्रस्तावास ही समिती मान्यता देते. राज्यस्तरीय समिती, पी.आय.यु.(कृषि), एम.ए.सी.पी., जिल्हास्तरीय समिती आत्मा, ए.बी. पी.

एफ. विभागीय कार्यालय, आत्मा कार्यालय, तालुका कृषि अधिकारी/तालुका तंत्रज्ञान व्यवस्थापक, लाभार्थी.

जिल्हास्तरीय छाननी समिती

1. प्रकल्प संचालक, आत्मा-अध्यक्ष.
2. जिल्हा अधिक्षक कृषि अधिकारी - सदस्य.
3. जिल्हा पणन व्यवस्थापक-सदस्य.
4. कृषि पणन तज्ज्ञ-सदस्य.
5. जिल्हा स्तरावरील अग्रणी बँक व्यवस्थापक-सदस्य.
6. जिल्हा उप महाप्रबंधक नाबार्ड-सदस्य.
7. सल्लागार, ए.बी.पी.एफ. विभागीय प्रतिनिधी-सदस्य.
8. प्रकल्प उपसंचालक, आत्मा (प्रशिक्षण व पणन)-सदस्य सचिव.

जिल्हास्तरीय छाननी समितीच्या जबाबदाऱ्या

1. एम.ए.सी.पी. प्रकल्पांतर्गत आत्मा यंत्रणेकडून प्राप्त झालेले प्रकल्प प्रस्ताव अहवालांची छाननी करून, सदर प्रस्तावांची पात्रता, व्यवहार्यता आर्थिक शाश्वत प्रकल्पाची व्हायाबिलिटी साठी आवश्यक असणाऱ्या तांत्रिक व आर्थिक बाबी तपासणी करणे.
2. प्रकल्पासाठी आवश्यक असणारे परवाने, विद्युत पुरवठा, त्याचबरोबर खंडीत कालावधीत विद्युत पुरवठ्याची व्यवस्था असल्याची खात्री करणे.
3. एकूण प्रकल्प अहवालाचे मुल्यमापन करून राज्यस्तरीय समितीकडे मंजुरीसाठी सादर करणे.
4. प्रकल्प सुरू होणेपूर्वी प्रकल्पाची मोका तपासणी प्रकल्प संचालक, आत्मा, प्रकल्प उपसंचालक, आत्मा (प्रशिक्षण व पणन) व कृषि पणन तज्ज्ञ यांनी करावी.
5. राज्यस्तरीय समितीस अहवाल सादर करणे. (प्रकल्प अंमलबजावणी कक्ष (कृषि)).
6. राज्यस्तरीय समितीने वेळोवेळी निश्चित केलेल्या जबाबदारींचे पालन करणे.
7. आवश्यक त्या ठिकाणी महाराष्ट्र राज्य छोट्या शेतकऱ्यांची व्यापारी संघ याची आर्थिक मदत घेणेसाठी मार्गदर्शन करणे.

अशाप्रकारे नागरिकांनी कृषि व्यावसायिकांवर आधारित कृषि उद्योजकता विकास कार्यक्रमात जास्तीत जास्त प्रमाणात सहभागी होण्याकरिता मार्गदर्शन/माहिती देण्यात येत आहे. तरी या उपक्रमात सहभागी होऊन कृषि उत्पादकता वाढवून पणन सुविधा देण्याबरोबरच पिकांच्या नवीन जाती, शेती औजारे, कृषि प्रक्रिया आदी मधील नावीन्यपूर्ण प्रयोग शेतकऱ्यांपर्यंत पोहोचवून त्यातून कृषि क्षेत्रात उद्योजकता वाढीच्या संधी निर्माण करण्यास निश्चित फायदेशीर ठरेल, हे निश्चित !

SACHIN IWALE

THANKS..
Please Feedback

sudyojak@gmail.com